

საქართველოს
საზოგადოებრივი

საქართველოს საზოგადოებრივი

№ 7

მოზღვრულთათვის — ივლისი.

1910

შინაარსი:

I—ბუღბული—დექსი, დ. თურდოსხირედისა	3
II—ოპ, რა კარგი ხარ ოცნებავ ტკბილო— ვაჟა-ფშაველასი.	5
III—პატარა მამულის შერლი,— დე ამიჩისა (თარგმანი იტა- ლიურით)	15
IV— ბედნიერი პრინცი,— ოსკარ იუდლდახ (თარგმანი) ელ. ანტონოვსკისა	19
V— გოგია, — დექსი, ნ. წიკვაძისა	31
VI— პატარა გარრის ბალი,— ამბავი უიდასი, (თარგმანი) ნი- ნო შარაშიძისა.	37
VII— ქვა-ნახშირი,— დ. ახ.	46
VIII— ფუტკარი და შისი ცხოვრება,— წერილი შერვე, საფუ- ტკვე ადგილის არჩევა, თაფლის მომცემა მცენარე. ახ. წუ- ლაძისა	52
IX— უძრავი და ცთომილი ვარკვლავები, (მლანეტები).— (თარგმანი, დასასრული) ვასო ღამბაშიძისა.	57
X— ნარევი: — ა) შარადა, — ბ) რებუსი და აღსნა.	63

ქართული
ენციკლოპედია

ნაკადული

№ 7. — ივლისი, 1910 წ.

ელექტრო-მბეჭდავი წიგნ. გამომტ. ქართვ. ამბ — ისა.

ძინაჯ რ სი:

I—ბულბული—დექსი, დ. თურდოსხაიჯდისა	3
II—ოპ, რა კარგი ხარ ოცნებაჯ ტკბილო—ვაჯა-ფეშაჯეღასა. 5	5
III—პატარა მამულისშვილი,—დე იმიჩისა (თარჯმანი იტა- დიურით)	15
IV—ბედნიერი პრინცი,—ოსკარ იუჯდდიჯან (თარჯმანი) ელ. ანტონოვსკისა	19
V—გოგია, —დექსი, ნ. წნიკვაძისა	31
VI—პატარა გარრის ბალი,—ამბავი უიჯასა, (თარჯმანი) ნი- ნო შარაშიძისა.	37
VII—ქვა-ნახშირი, —დ. ახ.	46
VIII—ფუტკარი და მისი ცხოვრება,—წერილი შერჯე, სეფუ- ტკრე ადგილის აჩჩევა, თაფლის შომცემი მცენარე. ახ. წუ- ღაძისა	52
IX—უძრავი და ცთომილი ვარკვლავები, (მღანეტება),— (თარჯმანი, დასასრული) ვასო ღამბაშიძისა.	57
X—ნარევი: —ა) შარადა, —ბ) რებუსი და აღსნა.	63

ბულბული.

ქეთხუთ: ყველა რომ მას ტრფის,
მამ, რაღად მოუწყენია?
იასამანი.

უროთებ მოკვეცილსა ბულბულსა
სახე აქვს კაეშნიანი,
გრძნობით არ დაჰყეფს მიდამოს
კრიმანკულ-ამო-ხმნიანი.

ირგვლივ-კი იმის ეშხითა
ბნდება მინდორი ტყიანი,
უხვად ეფრქვევა ტანზედა
ნაკადი შხეფებიანი;

ქალწულღებრივის სინაზით,
მორცხვი და თავაზიანი,
ბუჩქებიდანა უღიმის
ზამბახი მუქ-ფოთლიანი.

მთის ამბავს ეტიტინება
ნიავი მსუბუქ-ფრთიანი,

291

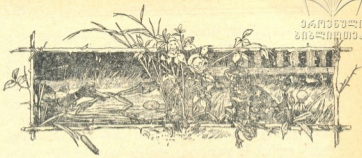

რიერაჲი ელამუნება
 ბრწყინვალე კაშკაშ-მზიანი
 და ეპკურება ლაწვებზე
 ცის ნამი აღმასიანი.

მაშ, რაღად არის უზომოდ
 სეედიან-კაეშნიანი,
 რატომ არ მღერის შვებითა
 მგოსანი ამო-ხმიანი?!

დ. თურდოსპირელი.

„აჲ, რა კარგი ხარ, აცნებავ ტკბილთა!“

1

ემოდგომის ეინელიანი დილა იყო. ნის-
ლი აბლაბუდასავით იბმოდა ხეტეს
სახლის წინ ბლისა, ალუბლისა და ქლი-
ავების ტოტებში. სთხოვდა რასმე, თუ
რამ მოუტანა გაცვრცილოს ხეებს, დღე-
საც არავინ იცის. ეტყობოდა, ნისლი
დიღხანს არ უნდა დარჩენილიყო ხე-
ტეს ეზოში: დილის მზის სხივს ელოდა
მხოლოდ, რომ იმას უსაქმურად არ და-

ნახვებოდა; ვგონებ, იმიტომ უფრო დაფუსფუსებდა. ჰნახავ-
და-რა მზის შუქი, წავიდოდა და იქვე მახლობელ სერზე დაი-
სვენებდა გაბუტულ პატარძალივით.

ხეტე ნისლს ყურს როდი უგდებდა. გულ მოდგინედ დე-
რეფანში გოდორსა სწნაედა; გვერდზე წნელის კონა ედო;
სწნაედა ხეტე გოდორს და თანაც ხენეშოდა, კაცს ეგონე-
ბოდა, ზურგზე მძიმე ტვირთი ჰკიდიაო. რამდენ წნელსაც-კი
ჩააწნაედა გოდორის ფეხებს, იმდენჯერ „ეგეც ენგრეო!“ თან
დააყოლებდა. ეტყობოდა — მოსწონდა ხეტეს თავისი ნამუ-
შევარი.

— რას აკეთებ, მამი? — მოესმა ხეტეს. აიხედა და დიდი ხანა თავის ხუთის წლის ვაჟი გოგა, თავშიშველა, ფეხშიშველა, მარტო პერანგის ამარა. გოგა, მამას რომ შეეკითხა, თან ორივე ხელით თავს იქექავდა. — ეგ რა არის, მამილო?! — განუმეორა კვალად შვილმა. ხეტემ თავი მაღლა ასწია, შვილი აათვალ-ჩაათვალიერა, სახე შეიკმუხნა, თვალები დაუბრიალა.

— ეს, იცი, რა არი? ეს ის არი, ვასწი ამ საათში, ტანთ ჩაიცვი, თორემ შე ვიცი, რაც არი. რა მოგარბენინებს კარში ტიტლიკანას, შე არამზადავ?!. დედაკაცო, არა ხარ შინა? ჩააცი ბაღს ტანთა. დასწყევლა ღმერთმა, რაზე ეკვლეინება სიცივეს ეს ოჯახ-დაქცეული! ეს ბაღლია, არ იცი; შენ ხომ აღარა ხარ ბაღლი? შე ტყავი მაცვია, მცივა და პერანგა ბაღს რა ხეირი დაეყრება! „ბაღლის ნაწლევები ჯაგზე ეკიდა და კიდევ გარბოდაო,“ ტყუილად კი არ არი ნათქვამი.

ვიდრე ხეტე ამ სიტყვებს გაათავებდა, გოგას დედა უკვე კარებში გამოჩნდა, თან შვილის ტანისამოსი — ქული და ახალუხი მოჰქონდა. შვილს ორივე ხელი დაუქირა და ძალად აყოფინებდა ახალახის სახლებში:

— ჩაიცვი, შვილო, ჩაიცვი, გენაცვალე, შეგცავა, ავადგაპხდები. უნდა დამალონო და დამამმარო, მატრო და მავაგლახო. რაღა? რისთვის? ჩაიკო ტანთა, იმას რა სჯობია! ჰო, ემაგრე, იპ, როგორ უხდება! ერთი უცქირე, კაცო, როგორ უხდება ეს წითელი ახალუხი და ბუზმენტანნი ქული? — ამბობდა გოგას დედა.

— ესმის ახლა, რომ უხდება და თბილად ჩაცმა სასარგებლოც არი? რომ ესმოდეს, ტიტველა კარში არ გამოვარდებოდა. არ ესმის და შე გავაგებინებ, ერთი ღმერთმა ბრძანოს და ვნახო კიდევ მგ ყოფაში! გაგინახიან, იმდენი მივარტყა, ნახევარი ვერ დათვალოს. სულ, აი, ამ წკებლებით ფეხებში და კანკებში: ერთი თუ ორი, ერთი თუ ორი... სწორედ! — სთქვა ხეტემ.

გოგა ბაი-ბუად არ ივლებდა მშობლების დარღვევას მუქარას. ის ისევ თავისას გაიძახოდა, იმას ისევ ის აწუხებდა, თუ მამა რას აკეთებდა.

რად გინდა ეგა, მამა?—დაეკითხა კვალად შვილი მამას. ხეტე, ნაცვლად იმისა, რომ ეპასუხნა შვილისათვის, თავად დაეკითხა:

— ძალიან გინდა, იცოდე, რას ვაკეთებ ამას და ან რად მინდა?

— ჰო!—უპასუხა გოგამ.

— მაშ, გეტყვი: ვწინავ გოდორს, ამას გოდორი ჰქვია. რად მინდა გოდორი? გოდორი იმიტომ მინდა, ჩაგსომ შიგ და წაგიყვან ქალაქს, სკოლაში; თუ არ გოდორით, სკოლაში ბაღლის მიყვანა არ შეიძლება. წესი ეგრეა. სკოლაში უნდა წაგიყვანო, ეგები იქ მაინც დატკვიანდე.

— არაა, — წარმოსთქვა გოგამ: — მე ცხენით წამოვალ. — სთქვა რა ეს ბეშეშმა, გამოაძრო წნელის კონას მოზრდილი საბრე და გადასცა მამას: — მამა, აი, ამის ცხენი გამიკეთე.

— რამდენჯერ უნდა გაგიკეთო, ბიჭო, ცხენი? აკი გვყავდა, რა უყავი?

— ღერენამ მომპარა. — მიუგო გოგამ. შეწუხებულის კილოთი.

— ერიპაა, შენ რომ ქვეყანას აპარვინო ცხენები, ეგ ხელს არ მოგვცემს, კარგად უნდა მოუარო, ყური უგდო და! უნდა ბორკილი დაადო ფეხებზე, — სთქვა ხეტემ.

— ლობეზე დავაბი და... — წარმოსთქვა გოგამ ყელ-გადაგდებით, თავდაკიდებით. — აი, ამისი გამიკეთე, მამილო, სხვა, კარგი ცხენი. — ხეტეს, თუმც თავი ჰქონდა მობეზრებული შვილისაგან სხვა და სხვა დავალებით — ეს ცხენი გამიკეთე, ეს სტვირი, — ხმალი, თოფი, ხანჯალი და სხვა, მაგრამ მაინც საყვარელ შვილს უარს ვერ ეტყოდა. ხეტემ საბრე ჩამოართო, დროებით თავისი ხელ-საქმე შეაჩერა და შეუდგა ცხენის კეთებას. დიდ დროს მაინც და მაინც არ ანდომებდა ხეტე შვილის სათამაშოების კეთებას.

ქართული
ენების
საქართველო

გადაზომა თავიდან სახრე ერთ მტკაველზე დია ძირიდან დანით. ამ ნაქდევინიდან გადაზომა მტკაველზე მეტი, დაუქდია იქაც, ხოლო ზემოდან ქდევების მიხედვით რომ აგეწივ-დაგეწივით სახრისთვის, მართლაც კისერ-მოღერებული ცხენი დაგიდგებოდათ თვალწინ.

— პირიც გაუკეთე, მამი, პირი, ლავამი ამოვლო. — ეუბნებოდა თავზე წამომდგარი, სახე გამბრწყინებული გოგა.

— ესეც პირი! — სთქვა ხეტემ და თანაც დაუწყო დანის წვერით ღრუტნა სახრეს პირის ადგილას.

— ჰოოო, კარგად არის ახლა! — სთქვა გოგამ. ჩამოართო მამას ცხენი, ამოსდო პირში კანაფი, ამოულრიცა კისერზე, მოახტა და დერეფანში გაატარ-გამოატარა. ხოლო ხეტე შეუდგა ისევ გოდრის წენას.

გოგას ცხენი ძალიან მოეწონა. ზედაც კახტად გამოიქიმა, მაგრამ რომ ნამდვილი „ურადნიკი“ სოფრონა ყოფილიყო, ჯერ ბევრი რამ აკლდა და ამიტომ თავდარიგს შეუდგა: ცხენი იქვე მოაჯირზე გამოაბა აღვირის ტარლით, თავად-კი სახლში შევიდა, რომ იარაღი აესხა. დიდხანს არ დააყოვნა; მოძებნა იარაღის საწყობი და გამოეწყო იარაღში. ყველა ეს იარაღი ხეტეს ნაოსტატარი გახლდათ, თუმცა როგორ შეგვიძლიან არა ვსთქვათ, რომ ხმალი ჰქონდა ხოროსნისა, ხანჯალი — ბაზალი, დამბაჩა — ფრანგული, თოფი — ყირიმი, მათრახი — წკებლა, ბოლოზე ბაწარ-მობმული. ყელზე წითელი ხელსახოცი მოიხვია, წითელ კაბალახის მაგივრად. მესტებისა ან თუ ჩექმებისთვის ბევრს არა დარდობდა, ოღონდ იარაღით ყოფილიყო სრული, დანარჩენის დარდი არა ჰქონდა. იმდენს არბენინებდა „არაბკას“ (გოგაც თავის ცხენს, როგორც „ურადნიკი“ სოფრონა, არაბკას ეძახდა), ვიდრე კარგად არ დაილღებოდა, დაიქანცებოდა და რამდენსამე ადგილას ფეხებიდან ქვებზე სირბილით სისხლი არ დაედინებოდა. „სოფრონა ვარ, სოფრონა!“ ჰყვიროდა გოგა და თან მერანს მიათამაშებდა მათრახის ტყლაშუნით. ეს ჯირითი ისე გაიტაცებდა ხოლმე, რომ ხშირად უსადილო რჩებოდა.

II

იარალში ჩასმული გოგა მოახტა ცხენს, ამოულრიცა კისერი, ე. ი. კახტად დააქერინა თავი და დააქანა თავქვე ჩვეულებრივის კიყინით. რჩევებუ ქვებიც გოგას ძახილს იმეორებდნენ: „მოვიდა სოფრონა, გზა დაუთმეთ, გზაო! ჯაიან, ბიჭო სოფრონ, ჯაიან!“ გაიძახოდენ ქვებთან ერთად ხეები, ბალახები. გოგას თავის ყურითაც გაუგონია მცენარეთა ქებადიდება. კარგა ხანს არბეინა გოგამ ცხენი აქეთ-იქით, ასე რომ ცხენს წინა მარჯვენა ფეხზე ნალი აჰვარდა და უკანა ფეხებზედაც ნაღები დაეძრა. „ცხენს წყალი მოსწყურდებოდა“ გაიფიქრა მხედარმა და გაქუსლა იქითკენ, სადაც წყალი ეგულდებოდა; მიაგდო მდინარეზე, ცხვირი წყალში ჩააყოფინა, რა თქმა უნდა, დაძლედა და გაძლებოდა კიდევ.. ჰოოო, დალია, გაძლა! მხედარს გაღმა გასვლა სწადიან.

„მხედარო, მხედარო, გულოვანო, ახოვანო! შესდგე, ნუ მოსდინხარ, დაუძახა მდინარემ: თორემ ცხენს დაგიჩხობ, შენც კარგა ლაზათიანად გაგწუწავ, დაგასველებ თავიდან ფეხებამდის. თუნდაც არ დაგიჩხო ცხენი, მაინც ცოდოა: შესცივა, ფეხები დააზრება; მე მთის წყალი ვარ, ყინულივით ცივი; შესცივა შენს ცხენს ისე, რომ აძაგაძაგებდეს, კბილს კბილზე აცემინებდეს. ცოდო არ არის — შესცივდეს? ნუ, ნუ, არ გაბედო წყალში შემოსვლა, თორემ ბოლოს ინანებ!“

მხედარი შესდგა, დაფიქრდა, გულში გადასწყვიტა: მაშ, არა ღირს წყალში გასვლა. რა მინდა ან-კი გაღმა, რომ გავიდე. რაო ჩემო? სჯობია, არ დაეასველო, მართლაც შესცივა; ერთი ფეხი ჩასდგა მხედარმა, ემწვავა. მერე როგორი ლოდებია! როგორა სცემს ტალღა ლოდებს? შეიძლება ცხენმა ფეხიც დააჯახოს ქვასა და იტკინოს. რადა? რა ძალია? სჯობია, ისევ ტოლ-ამხანაგები მოეძებნო: ღერენა, დათა, კორკოტა და სხვა. საით იქნებიან ნეტავი? ეკითხება თავის თავს და თითონვე აძლევს პასუხს: უეჭველად ძველ საყდართან იქნებიან; აბა, ჩემო არაბკავ, უნდა ძველ საყდრისკენ გამაქ-

როლო. თუმცა კარგა მანძილია, მაგრამ შენ ფეხ-მარდიხარ, შეიძლება იქ მიიყვანო ჩქარა.

თქმა და ქმნა ერთი იყო. მხედარმა ცხენი გაქუსლა. თავიანთ ბოსტანზე გააქენა; რადგან ამაზე გზას უფრო მოკლედ მოსჭრიდა. ცხენს ლობეზე გადაახტუნებდა, ცოტა მინდორს გაივლიდა და ხელად ძველ საყდართან დაიბადებოდა. მხედარი, ბოსტანში დიდ კაკალს რომ დაუახლოვდა, შეჩერდა, რადგან კაკალ ქვეშ რამდენიმე ჩამოვარდნილი კაკალი იპოვნა. გატეხა ქვით ერთი, შეორე, მესამე... ეგემრიელა... ცოტა არ იყო, პურიც მოშივნოდა. მწვანეც მოეწონა მხედარს. რა უშავს, რომ ცხენმაც ცოტა — მათა ბალახი მოსძოვოს, რადგან, უეჭველია, იმასაც მოშივდებოდა. ხომ მოგეხსენებათ, მგზავრობის წესი? დანაყრება, ცხენის საძოვარზედ გაშვება და თვალის მოტყუება ერთი მეორეზეა გადამბულ-გადაკვანძული... შერე რა საამური ტაროსია, რა მშვენიერი ამინდი: ნისლს გორაკაზე სძინავს ტკბლად, უდარდელად. ტბრა თვალი მზე იკბინება. ჩეროც საამური შეშხვდა მხედარს. მხედარმა ცხენი საძოვარზე გაუშვა; მხედარი ქვით ქვაზე კაკალს ამტვრევს, გემრიელს ნიგოზს შექცევა, ცხენიც საწყურა ბალახს ახრამუნებს. ორივენი ქეიფობენ... ცხენს არ ეძინება, მხედარს-კი სთვლემს, თავს აკანტურებს, ჩასთვლიმა... ჩაეძინა... თავი მკლავზე დაიდო და ხვრინვა ამოუშვა. თავის არაბკას პირის ჩქამი, იქვე პატარა წყაროს ჩხრილთან შაერთებული, ტკბილ ნანად ესმოდა; ტკბილ სიზმრებში გაერთო: დიდი გაზდილიყო, წვერ-ულვაში დამსხმოდა.. დღევანდელი არაბკა ნამდვილ არაბკად ქცეულიყო: ოთხი ფეხი ჰქონდა, ყურებს მალხაზად აცქვეტდა, თვალებს აფეთებდა, ძუას აქეთ-იქით იქნევდა... კიხვინებდა და ცალს ტოტს მიწაზე სცემდა... გული, იარაღი შევერცხლილი ჰქონდა... ნამდვილი სოფრონა იყო...

ამ დროს ბებერ კაკალზე კოდალა დაფხაკურობდა. ხის ფქვილს ფეხებით და ნისკარტით დაბლა ისროდა...

— კრრრ... კრრრ... ადექი, პატარაე, ადექი, გაიღვიძე! ცხენს ყური მიუგდე, არავინ მოგპაროს. ოჰ, რა ტკბილად გძინავს,

ნეტავი შენ! ნეტავი მეც შამქლოს ეგრე ტკბილად დავიძინებ... კრრ... კრრ... კრპაპა, ხა-ხა-ხააა! — გაიძახოდა კოდალა და თანაც არა ჰღალატობდა თავის საყვარელ ხელობას.

— ჩხი-ჩხი-ჩხიიი! — დასძახოდა, კაკლის მეორე ტოტიდან ეშმაკი ჩხიკვი: — ადე, ბიჭო, ადე, შე სულელი! ეგრე ბრწყინვალად როგორ მიენდებოდი ხოლმე არ იცი, რამდენი მტერი გახვევია გარშემო? რომ მოვიდეს მტერი, აცყაროს ეგ მშვენიერი იარაღი და წაილოს, შენ ხომ ვერაფერს გაიგებ. ჩხიიი-ჩხააა, ჩხოოო! დებო, ძმებო, ნათლიდედებო, მოდით, ნახეთ მხედარი, როგორ გულიანად სძინავს, მოდით ნახეთ-და! ნეტავი ვიციოდე, მართლა მაგრა სძინავს, თუ თავს იმძინარებს? გულზე რაღაც ღილი ურბჭყვინავს, უნდა მოვპარო. მაგის ხმალი და ხანჯარი, თოფი და დამბაჩა რაში მებრია-ნება! „იხ, რა ღილია, უნდა ავიძრო“. ამბობდა რა ამას ჩხიკვი, თან ნისკარტით წკირებს ამტვრევდა და ესროდა გულუბრყვილო მხედარს... ხომ არავინა მხედავს? კოდალა მალა აფხაკუნებს ფეხებს, ყეყეჩია, ის ვერაფერსაც ვერ გაიგებს. მოდი, ვედი, რაც იყოს — იყოს! — ჩახტა ჩხიკვი და ერთ აღლზე დაუჯდა მხედარს... სძინავს, სძინავს, ვერაფერსაც ვერ გაიგებს. რა ლამაზი ღილია, როგორ გაუხარდებათ, ჩემს ბაღანებს რა მივუტანო“!

— ყი-ყი-ყიიი... ყვიტს!

— ეს რის ხმაა? ოი, გაგიწყდეთ ხმა და სახსენებელი, კაი დროს თქვენ აპყვირდით! — წარმოსთქვა ჩხიკვმა, დაინახა-რა ბაყაყები, რომელნიც იქვე, პატარა ოლედან გამო-მსხდარიყვენ და უთვალთვალეზდნენ; ჩხიკვმა მიანება თავი ბოროტ განძრახვას, იყვირა, შეჭხტა კაკლის ტოტზე და დაიწყა ყვავივით ჩხავილი.

— ჰაი, ეგ არამზადა, ეგა! რაღაც ავ-სულობა ეწადა და, ჩვენი ხმა რომ გაიგონა, ველარ გაბედა. — ამბობდნენ ბაყაყები და თან იცინოდნენ ჩხიკვზე: — ახლა ყვავობას ჰბედავს, ვერ უყურებთ? ჰაი, შე ქურდო, შენა! დაგინახეთ,

ვაებატონო, დაგინახეთ, ვიცით, ვინცა ბრძანდებოდა, ავაზაკო, საძაგელო! ყი-ყი-ყიიი, ყვიიიტ*!

— სსასაა, ტაბ-ტაბ,—გაისმა ხმა. კაკლის კენწეროზე მტრედები დასხდნენ. ერთი მათგანი მოჰყვა კეკას, თავის შვენებას, ხოლო მეორემ დაიწყო ლულუნი. პირველი უშლიდა, აჩუმებდა.

— სსსუუ, გაჩუმდი, დობილო,—უთხრაპირველმა.

— რაო, რა ამბავია, რად უნდა გაეჩუმდე? რად უნდა მოვაკლდე სიამოვნებას? —უპასუხა მეორემ.

— უნდა ეგ სიამოვნება დასთმო, ქაჯან! ჩაიხედდე დაბლა. კაცსა სძინავს, შეხედდე, რამოდენა იარალი აქვს ტანზე ასხმული? თავის ქირად გინდა გააღვიძო ლულუნით? ეგ სადაური კკუაა?! — ეუბნებოდა წყრომით პირველი მტრედი.

მოდულუნემ ხმა გაკმინდა და ორივემ დაბლა დაიწყეს ცქერა.

— ეგ ხომ ბავშვია, სულ პატარა, პაწაწკინტელა! განა მაგისაც უნდა გვეშინოდეს? განა ისე სულელიცა ვარ, ეგ არ ვიციოდე. ლუტ—ლუტ... ლუტ!. დააგვირგვინა დვრინვით მტრედმა თავისი პასუხი.

III

საღამომ მოატანა. ფრინველები შემოეფანტნენ კაკალს. ის იყო მზეც მოეფარა გორას, მხოლოდ მისი სხივი დატრიალებდა მაღალ მთის თხემს, როგორც გამოთხოვებისას შვილი მშობელ დედას. მხედარი ისევ სტკებოდა ტკბილ სიზმრებით: ლურჯს ცხენზე იჯდა, მშვენიერ ტანისამოსსა და იარაღში გამოწყობილი დანავარდობდა ცის სივრცეში, ხან კლდეზე გადაეშვებოდა, ტყის წვერებს ევლებოდა თავზე, ხან წყალში დასცურავდა და ხან მწვანე ყვავილით მორთულ მდელიოზე აგოგმანებდა საყვარელ ტაიქს. ხალხი, ქალი და კაცი იმისკენ იშვერდა ხელს. ყველა ამას გაიძახოდა:

„აგერ სოფრონა მოდის! რა ბიჭია, რა ვაჟკაცია! რა ცხენზედა ზის და“!

კაკლის ტოტზე მხოლოდ შაშვი-ლა გალობდა. იჯდა კაკლის დაბალ ტოტზე, პირდაპირ მხედრის ასწვრივ. ნახა მძი-

ნარა გოგა და თავისი ტკბილი გალობა უფრო დაატყვევებოდა მხოლოდ ერთი რამ სწყინდა შაშვს: ღამდებოდა, ცივმა ნივთებმა დაჰბერა, მხედარს-კი ისევ ისევ ეძინა. ასწია საგალობელ ჰანგს, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, სიმღერით მაინც დაუფრთხო ძილიო. აი, რას უგალობდა შაშვი გოგას: „გაიღვიძე, პატარაჲ, გაიღვიძე. შეგცივა, კარგო, ავად გაჰხდები. განა ჩიტი ხარ, აიტანო სიცივე? დაბნელდება და დედაც ველარ გიპოვნის. საბრალოს გაუსკდება გული, ელდით ქვეზე შესცდება. გაიღვიძე, გაიღვიძე, ცხენიც გაიღვიძე, ეგეც მძინარა ყოფილა, მაგასაც შენსავეთ ძილი ჰყვარებია“.

შაშვიმ ვაათავა გალობა და სწორედ ამ დროს გამოჩნდა სახე-გადაფითრებული, ელდა-ნაცემი სალომე, გოგას დედა; ხეტეც უკან მოსდევდა. კოლ-ქმარნი დაკარგულ შვილს დაეძებდნენ. სალომე, როგორც ქორი ქათამს, ისე დააფრინდა შვილს, დაუწყო აღერსი, აღარ იცოდა რა სიტყვებით, როგორ მისაღმებოდა; ისე გახარებული იყო, თითქოს მკვდარი გასცოცხლებოდეს.

— უცებ არ გააღვიძო, დედაკაცო, არ დააფეთიანო! — არიგებდა ხეტე კოლსა, იქვე იდგა ისიც დოინჯ-შემოყრილი და გულიანად იცინოდა: — ერთი უყურეთ ამ ავაზაკს და ამის იარაღს, როგორ გულიანად დასძინებია და?! საით რა გამოვიდა ასეთი: მამა არა ჰყოლია ურადნიკი და პაპა, რა ნახა სოფრონაში, რამ გადაირია, აღარ ვიცი.

— გაიღვიძე, შენ გენაცვალე, კირი მოგქამე, თავს შემოგველე! — ეუბნებოდა დედა შვილსა და თან შუბლზე ხელს უსვამდა. — შენს სიყმეს ენაცვალოს დედა-შენი, შევარ, გენაცვალე! — როგორც იყო, მხედარი გონებაზე მოიყვანეს და მძინარ-შუშარამ ნახევარი საყვარელ სიტყვისა სოფ... წაილულლულა.

— ჰო, ენდე, კიდე სოფრონას ახსენებს! დასწყევლოს ღმერთმა ის სოფრონაც და იმისი გადმომრეკიც! გადარია ბაღლი იმ ოჯახ-დაქცეულმა. — სთქვა ხეტემ და თან გულიანად გაიცინა: — ერთი მაგის ფეხებს უყურე, სულ დაკაწრული და დასისხლიანებული აქვს. სალომემ ფეხებზე ხელი წაუსო და შემოიკრა თავსა და პირში:

— ერთი ნახე, კაცო, რე არის, ამის ფეხებიც დასწორდა და
 ვახურებულ თორნესა ჰგავს, უი, შენ დედას!—წარმოსთქვა
 სალომემ და თანაც თავის აბჯრიანად მობღუჯა, როგორც
 იტყვიან, მომოშა და თან გიყივით სტლოშნიდა ბურანში
 მყოფს გოგას.

— თორნესავითაო?—წარმოსთქვა ხეტემ:—არ შეუძლიან
 ამ ქვებსა თუ?!.. ხეტეს არაბკა გაედო მხარზე, და ის იყო შინ
 წასვლას აპირებდნენ, რომ უკანიდან ხმა მოესმათ, ვიღამაც
 აშკარად, ცხოვლად წაილაპარაკა:

„ოჰ, რა კარგი ხარ. ოცნებავ ტკბილო“!

ცოლ-ქმარნი გაოცდნენ ამ სიტყვების გაგონებაზე; ხე-
 ტემ პირ-ჯვარიც-კი გადაიწერა, აქეთ-იქით დაიწყეს ცქერა.
 ვისა ჰნახავდნენ?.. დღესაც არ იციან, ვინ წარმოსთქვა ეს
 საგულისხმიერო სიტყვები. შინ რომ მოვიდნენ, ღვთის მშო-
 ბლის ხატს წყვილი სანთელი აუნთეს ავის სულის ასაცდე-
 ნად. მოიწვიეს შემლოცავი დედაკაცი მელანია და გოგას-
 თვის გული შეაზომინეს. უზომავდა გულს გოგას მელანია და
 თან ბუტბუტებდა: „აჲო სულო, შორს ამისგანი ანგელოზო,
 ახლო მოდევ! უცნობის ადამიანის წარმოთქმული სიტყვები-
 კი, რამაც გამოიწვია ეს გულის შეზომა და შელოცვა,
 შთაინთქა ცის სივრცეში.

ვაჟა-ფშაველა.

პატარა მამულიშვილი.

(ედმონდ დე ამიჩისისა)

(იტალიურით)

სპანიის ქალაქ ბარცელონადგან გავიდა გემი, რომელიც იტალიის ნავთსადგურ გენუას მიდიოდა. ამ გემზედ აუარებელი ხალხი იყო: ფრანგები, ისპანელები, იტალიელები, შვეიცარიელები და ბევრი სხვა ეროვნების წარმომადგენელი. იმათ შორის გემში ჩაჯდა ერთი

პატარა, თერთმეტის წლის ბიჭი. ყმაწვილი სულ მარტოდ მარტო იყო, დაგლეჯილი ტანისამოსი ეცვა და ყველასაგან მოშორებით კუნჭულში იდგა; გარეული პარუტყვივით ყველას უზიდებოდა, ყველას მძულვარებით უბღვეროდა და სწორედ ჰქონდა კიდევ მიზეზი, რომ ქვეყანაზედ ისე გამწყრალი ყოფილიყო. ამ ორის წლის წინად იმისმა დედ-მამამ, მართალია, ძრიელ გაჭირებულმა და დაგლახაკებულმა, მაგ-

მაგრამ მაინც დედ-მამამ, პალესის მახლობლად მცხოვრებმა გლეხებმა, ეს მშვენიერი ბიჭუნა მიჰყიდეს ერთ მოხეტიალე ჯამბაზს. ჯამბაზმა ცემა-ტყეპით და შიმშილით შეასწავლა პატარას თავისი ხელობა და მაშინვე გზას გაუყენა. ჯერ საფრანგეთში დადიოდა, მერე ისპანიაშიაც გადაყვანა. უბედური ბავშვი თავის პატრონისაგან ცემა-ტყეპასა და ცარიელ ლუკმის მეტს ვერაფერსა ჰხედავდა. მთელი დღეები დაჰყავდა თავის პატრონს ბარცელონის ქუჩებში მშვიერ-მწყურვალ და ბევრჯელ კიდევ სცემდა.

ბევრის ხეტიალით, შიმშილით და ცემით დასუსტებული ბავშვი თავის პატრონს გაეპარა და, კეთილ ხალხის ჩაგონებით, იტალიელ კონსულთან მივიდა და დახმარება სთხოვა.

კონსულმა თანაგრძნობით მიიღო, ჩასვა ერთ ფრანგულ გემში, ჩააბარა კაპიტანს და დაავალა, მშობლებისთვის ჩაეხარებინა, იმ მშობლებისთვის, რომელთაც პირუტყვივით გაჰყიდეს თავიანთი პირმშო შვილი!

დაფბრეწილს და გადაფითრებულს ბავშვს გემზე ყველა გაკვირვებით შესცქეროდა. ზოგი გამოელაპარაკებოდა ხოლმე კიდევცა, მაგრამ ბავშვი ხმას არავისა სცემდა; ბევრის ცემით და მუშაობით თითქო გაველურებული იყო და მთელი ქვეყანა შესზიზღებოდა უსამართლობისათვის. მაგრამ მგზავრი ისე ჩააცვივდა, რომ, როგორც იყო, ხმა ამოაღებინეს. იმისი ენა რალაც ტლანქი და მოუხეშავი იყო, ერთმანერთში არეული ვენეციური, ისპანური და ფრანგული. მაინც, როგორც იყო, უამბო ბავშვი მოგზაურებს თავისი თავ-გადასავალი. მგზავრები იტალიელები არ იყვნენ, მაგრამ ესმოდათ-კი იმისი ლაპარაკი და სიბრაღულით, თუ იმის გამო, რომ კარგა შეზარხოშებულები იყვნენ, წვრილი ფული აჩუქეს პატარას. ამ დროს სასადილო ოთახში რამდენიმე მანდილოსანი შემოვიდა და იმათ დანახვაზედ, აბა, თავი მოვიწონოთო, სამმა მგზავრმა უფრო ბევრი ფული გადაუყარა პატარა მაწანწალას

ამ სიტყვებით: „აკრიფე, მეგობარო, აკრიფე!“ თან მარჯვენა ხელით მისი მკერდის ფულს ჩხრიალი გაჰქონდა.

ბავშვი ალტაცებით ილაგებდა ფულს ჯიბეში. მერე მდობლად თავი დაუკრა და გაბრუნდა. იმის დაღვრემილ და დამძარებულ პირისახეზედ პირველიად აენთო მოცინარი და მხიარული შავი თვალეზი.

მერე ბავშვი შეძვრა კაიუტაში, ფარდა ჩამოუშვა და დინჯად და მოაზრებით დაიწყო ფიქრი თავის მომავალზედ: ამ ფულით გემრიელ საკმელს ვიყიდი რასმე. აგერ ორი წელიწადია, რაც ცარიელ პურის მეტი ჩემს პირს არა მიჰკარებია-რა. პალტოსაც ვიყიდი მაშინვე, რაწამს გემი გუნჯაში გაჩერდებოდა. მეყო ასე დაფხრეწილი სიარული. მშობლებისთვისაც დამრჩება საკმაო, ისინიც უკეთ მიმიღებენ, სავსე ჯიბით რომ მიუვალ... ამგვარ ფიქრებში იყო გართული პატარა მაწანწალა თავის ფარდის უკან და თავს ბედნიერად და მხიარულად ჰგრძნობდა. ნაცნობი სამი მოგზაური სისაღილო მაგიდას უსხდნენ და განაგრძობდნენ ლაპარაკს, თან შეგეტყუოდნენ ღვინოს, ერთმანეთს უამბობდნენ თავიანთ მოგზაურობის ამბავს, უცებ იტალიაზე დაიწყეს ლაპარაკი. ერთმა იმათგანმა გაჰკიცხა იქაური სასტუმროები, მეორემ — რკინის გზები, მესამემ — ყოველი იქაური ცხოვრების ვითარება და შემდეგ სამივემ გაცხარებით დაჰგმეს ყოველივე იტალიური. ერთმა სთქვა: იაპონიაში ვირჩევ მოგზაურობასაო, მეორემ სთქვა, — იტალიაში ავაზაკების მეტს არავის შევხვედრივარო, მესამემ — იტალიელმა მოხელეებმა ც-კი წერა-კითხვა არ იციანო.

„ველური ხალხია“ — სთქვა პირველმა, „ბინძური“ — მიუმატა მეორემ, — „ქურ“... — წამოიძახა მესამემ, მაგრამ ვერ დაათავა. აბაზიანები და მანათიანები სეტყვასავით დაეყარათ თავსა და ზურგზედ. სამივე გაბრაზებული წამოხტნენ და მაშინ სახეშიაც მოხვდათ გასროლილი აბაზიანები.

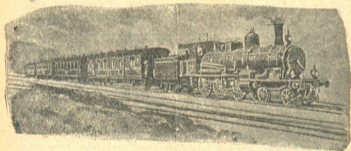

ქართული
ენის
აკადემია

— თავში იხალეთ თქვენი საჩუქარი, — სიბრძნის ღმერთს
შინელის აღელვებით შესძახა პატარა იტალიელმა. და საშინე-
ლის ცეცხლით აენთო თვალები.

სთქვა ეს ბავშვმა და გამოვარდა თავის კაიუტიდან; თან
ხელების ქნევით დაუმატა: „მე არ მივიღებ მოწყალებას იმა-
თგან, ვინც თქვენსავით შეურაცხყოფს ჩემ სამშობლო ქვე-
ყანას!“

6. უიფიანი.

ბედნიერი პრინცი

ოსკარ უალდაან

ეს დიდი ხნის ამბავია. ინგლისის მეფეს მემკვიდრე მოუყვდა. პრინცი კეთილი, ღმობიერი და მზიარული ხასიათისა იყო. ამიტომ ყველას უყვარდა. მოწყენილს ვერვინ ნახავდა, ყოველთვის ბედნიერების და კმაყოფილების ღიმილი უკრთოდა

სახეზედ. ამ დამწვიდებულ ღიმილისათვის „ბედნიერი“ უწოდეს პრინცსა.

იმისმა მოულოდნელმა სიკვდილმა ყველას თავზარი დასცა. ყველგან გაისმოდა: „ბედნიერი პრინცი მოკვდა,“ „ბედნიერი პრინცი აღარ არის...“ ქალაქის მმართველობამ და ხალხის წარმომადგენლებმა დაადგინეს, „ბედნიერ პრინცისთვის“ ძეგლი აეგოთ. ქალაქის სამმართველოს უფროსმა წინადადება შეიტანა, ქალაქის შუა-გულ ადგილას აღემართათ დიდი, მაღალი სვეტი.—„დაე, ამ სვეტიდან გადმოიყურებოდეს ქანდაკება „ბედნიერ პრინცისაო“—სთქვა მან. ხალხის ერთმა წარმომადგენელმა კი დაუმატა, ეს ქანდაკება ოქროსა და თვალ-მარგალიტით შევამკოთ,—ეს სიმბოლოა ბედნიერებისაო, ამბობდა იგი.

ზოგიერთნი საფუძვლიანად ამტკიცებდნენ, ბედნიერება სიმდიდრესა და ოქროში არ არისო, მაგრამ მაინც ორივე წინადადება მიიღეს.

ერთის წლის შემდეგ, ქალაქის მოედანზედ „ბედნიერ პრინცი“
 ცის“ ქანდაკება, სვეტზედ ამართული, დასცქეროდა ქალაქს.
 მისი სამეფო წამოსასხამი მთლად ოქროს ფოთლებით იყო
 შემკული; პრინცის ქანდაკებას ლურჯი თვალები საფირონისა
 ჰქონდა, ორის ძვირფასის ქვისა, რომლებიც ვარსკვლავებით
 ბრწყინავდნენ. ხოლო მახვილის ტარზედ ლამაზად მოსჩანდა
 დიდი ლალი.

ყველა აღტაცებული იყო „ბედნიერ პრინცის“ მშვენი-
 რის ქანდაკებით.

— ერთი ბედნიერი მაინც არის ქვეყანაზედ, — წაიბუტ-
 ბუტა უბედურმა გლახაკმა, ძეგლს რომ შეჰხედა.

— უჰ, რა ლამაზია, სწორედ ანგელოზია, — ამბობდნენ
 ეკლესიიდან გამომავალნი პატარა მოწაფენი.

გაიარა მრავალმა წელმა...

ერთ შემოდგომის ღამეს ქალაქში მოფრინდა მერცხა-
 ლი. იმისი ამხანაგი მერცხლები ერთის თვის წინად გაფრინდნენ
 სამხრეთისაკენ, ეგვიპტეში; ეს ერთი მერცხალი კი არ გაჰ-
 ყვა ეძნელებოდა ნაზ ლელწმის მოშორება. ეს ლელწამი ჯერ
 ისევ გაზაფხულზედ გაიცნო. პეპელების დევნის დროს მერ-
 ცხალმა შენიშნა მეტად ლამაზი, ნაზი ლელწამი და მისმა
 სინარჩარემ მოჰხიბლა.

მერცხალი ისე შეეთვისა ლელწამს, რომ თითქმის აღარ
 შორდებოდა. მთელი ზაფხული იმის გარშემო დაფრინავდა და
 ართობდა ლელწამს იმითი, რომ ფრენის დროს ფრთებს
 დაჰკრავდა წყალს და შორს გაჰფანტავდა იმის წინწყლებს,
 რომელნიც ვერცხლივით ბრწყინავდნენ მზეზედ. ლელწამს
 ეს ძალიან მოსწონდა და სიამოვნებით უკრავდა თავს.

შემოდგომა დადგა თუ არა, მერცხლები გაფრინდნენ.
 ამხანაგებს დაშორებულმა მერცხალმა მარტოობა იგრძნო და
 ლელწამიც თვალში აღარ მოსდიოდა.

— ნეტა რისთვის შევეჩვიე ასე, — ფიქრობდა მერცხალი, — ლაპარაკი ამან არ იცის, თავ-ცარიელიც არის; დიდი ხანია შევამჩნიე, რომ მარტო მე კი არ მიქნევს თავს ასე აღრესიანად, ყოველნიავის ქროლასაც ასევე უქნევს თავს...

მერცხალი ჩაფიქრდა და სამხრეთისაკენ გაფრენა გადასწყვიტა.

— გამიგონეთ, — უკანასკნელად დაეკითხა ლელწამს, — თანახმა ხართ გამომყვეთ?

ლელწამმა თავი გაიქნია.

— მაშ, თუ ეს ალაგი გირჩევიანთ მეგობარს, მშვიდობით ბრძანდებოდეთ: ჩვენს შორის ყველაფერი გათავებულა... მე ეგვიპტეში მივფრინავ...

მერცხალმა შეითხზარიალა და სამხრეთისაკენ გააფრინდა. მთელი დღე იფრინა და დაღამებისას დასვენება დააპირა. ამ დროს მოფრინდა სწორედ იმ ქალაქში, სადაც „ბედნიერ პრინცის“ ძეგლი იდგა. მერცხალმა შენიშნა ძეგლი და მაშინვე „ბედნიერ პრინცის“ ფეხებ ქვეშ ჩაჯდა.

— სწორედ საუცხოვო ადგილია აქა, მერე რა ხალვა-თობაა, რასაკვირველია, აქ დავისვენებ, — სთქვა მერცხალმა. მიიხედ-მოიხედა, ოქრო შენიშნა პრინცის ფეხსაცმელზე და გაიფიქრა:

— ეს კარგია: ოქროს საწოლი მექნება ამაღამ... ის იყო ფრთის ქვეშ აპირებდა თავის ამოდებას, რომ უცბად წყლის წვეთი დაეცა თავზედ.

— საკვირველია, — შეჰყვირა მერცხალმა, — ცა მოწმენდილია, ვარსკვლავები ბრწყინავენ, საიდანღაც კი წვიმა მოდის. მეორე წვეთი კიდევ დაეცა.

— როგორც ვატყობ, ეს ძეგლი წვიმისაგან ვერ დამიფარავს, სხვა ბინა უნდა მოვძებნო.

მერცხალმა ფრთები გაშალა გასაფრენად, მაგრამ ამ დროს მესამე წვეთიც დაეცა. მერცხალმა უნებლიედ თავი მაღლა აიღო და „ბედნიერ პრინცის“ სახეს შეხედა. პრინცის

თვალეები ცრემლით იყო სავსე და ეს ცრემლები წვეთ-წვეთად გადმოსდიოდა. მთვარის შუქი ანათებდა იმის სახეს, რომელიც მეტად მოწყენილი და მასთან მშვენიერი იყო. მერცხალს გული სიბრაღულით აევსო.

— ვინა ხარ? — ჰკითხა მერცხალმა.

— ბედნიერი პრინცი.

— „ბედნიერი“ და ისე მწარედ კი სტირი, რომ შენმა ცრემლმა მეც დამასველა... მიაშბე, რა არის მიზეზი შენის აკრეთის მწუხარებისა? — ჰკითხა მერცხალმა.

— როცა ცოცხალი ვიყავ და სასახლეში ვცხოვრობდი, მაშინ ცრემლებისა არა გამეგებოდა რა, — დაიწყო პრინცი. — შემთხვევა არა მქონდა გამეცნო მწუხარება, რომელსაც სასახლეში ადგილი არა აქვს. დღისით ბაღში ვსეირნობდი, ვთამაშობდი, საღამოთი მდიდრულ დარბაზში ვცეკვაედი. მტკიცე და მაღალი კედელი იყო ამართული სასახლესა და ქალაქის სხვა სახლებ შუა. მე არ ვიცოდი და არც ვცდილობდი შემეტყო, რა ხდებოდა სასახლის ზღუდის იქით. ჩემს გარშემო ყოველი სიკეთე ლუფედა. ყველანი „ბედნიერ პრინცს“ მძებნდნენ, და მე მართლაც ბედნიერი ვიყავი, თუ ბედნიერებად ჩაითვლება მხოლოდ პირადი სიამოვნება. ამ რიგად, მწუხარების გამოუცდელი მოვკედი. ახლა კი ამ სიმაღლიდან ვხედავ სიღარიბეს, ყოველ უბედურებას ჩემის ქალაქისას, რის გამოც ჩემი ტყვიის გულიც კი ვერ იმაგრებს ცრემლებს. აი, მაგალითად, შეხედე იმ პატარა ქუჩას, სადაც პატარა ქოხი სდგას. სარკმელთან მაგიდას უზის დედაკაცი. ოქრო-მკედლით ჰკერავს კაბაზედ რაღაც ძნელ სახეს. ეს კაბა სასახლის დიდებულის ცოლისაა. შეხედე იმის ფერმკრთალ, დაღლილ სახეს, იმის ნემსით დაჩხვლევტილ თითებს, შეხედე იმის ავადმყოფ შვილს, სიცხისაგან საწოლზედ რომ შფოთავს; დედას ფორთოხალსა სთხოვს პირის გასასველებლად და იგი წყალს აწვდის — მეტი არა აბადია. რა. ფრთა-მალო მერცხალო, ამოაძ-

რე ჩემს ხმაღს ლალი და წაუღე იმ უბედურებს. მე წაუღებდი, მაგრამ კვარცხლბეკსა ვარ მიმაგრებული, საძრახობა არა მაქვს.

— არა მცალიან, — მიუგო მერცხალმა, — ჩემი ამხანაგები ეგვიპტეში მელიან. ისინი ეხლა მდინარე ნილოსის ნაპირებზე დაფრინავენ და სტკბებთან. ცოტა ხანში ჩვენები დიდებულ ფარაოს აკლდაძისაკენ გასწევენ. შენ არას დროს არ გინახავს ის აკლდამა? შესანიშნავი სანახავია. გარედან შემკული, შიგნიდანაც ძალიან ლამაზია. თვით დიდებული ფარაო ნახ ქსოვილით შებურვილი წევს. მისი სხეული სურნელოვან ბალახებით არის შემპურვილი. იმის მიუხედავად, რომ ათასმა წელმა განგლო, მაინც კარგად არის შენახული, გადაფითრებულ ფარაოს ყელზედ გრძელი ჯაჭვი აქვს ბაცი მწვანე ეშმის ქვისაგან ნაკეთები.

— მერცხალო, მერცხალო, — უთხრა პრინცმა, — გამეგზავნე, დარჩი მხოლოდ ერთ ღამეს! ოჰ, რომ იცოდე, როგორ იტანჯებ ბავშვი წყურვილით და რა მწუხარებით არის სავსე დღეღამე გული...

— სწორედ რომ ვსთქვა, პატარა ბიჭები არაფრად შეპიტნავენბიან. შარშან ზაფხულს წისქვილს ახლო ვცხოვრობდი. მეწისქვილის შვილები — ორი ბიჭი — სულ კენკებს მესროდნენ. თუმცა ვერცერთი ვერ მამახვედრეს, რადგან ჩვენი შთამომავლობა გათქმულია მარდის ფრენით, მაგრამ მაინც იმათგან ეს უზრდელიობა იყო.

მერცხალმა შეხედა პრინცს, პრინცი საშინელი შეწუხებული გამოიყურებოდა. შეებრალა მერცხალს.

— თუმცა აქ ძალიანა ცივა, მაგრამ მაინც დავრჩები ამაღამ შენთან და სურვილს აგისრულებ.

— ოჰ, ჩემო საყვარელო მერცხალო, რა მადლობელი ვარ შენი!

— მერცხალმა ნასკარტით ამოაძრო მახვილის ტარს ლალი და გაფრინდა აღნიშნულ ქობისაკენ. ლია სარკლმიდან შეფრინდა მკერვალ ქალის ქობში და მიიხედ-მოიხედა.

სიციხით გათანგული ბავშვი საცოდავად იტანჯებოდა და ბორგაედა; დედას კი მეტის დაღლილობით საქმეზედ დასძინებოდა. მერცხალმა სიფრთხალით დასდო ლალი მაგიდაზედ, მერე ბავშვის საწოლთან დაიწყო ფრენა, რომ სიო მოებერა ბავშვის გახურებულ შუბლისათვის.

— ოჰ, რა რიგად აგრილდა, მიამა, იღბად უკეთ შევიქენ, — სთქვა ბავშვმა, — და ტკბილად ჩაეძინა.

მერცხალი ისევ მოფრინდა „ბედნიერ პრინცთან“ და ყოველივე უამბო

— არ დაიჯერებ, — დაათვა იმან, — ისე კარგად ვგრძნობ თავს და ისე დამთბა, რომ სიცივისაც კი აღარ მეშინიან.

— როცა კეთილ საქმეს მოიქმედებ, მიუგო პრინცმა, ყოველთვის კარგად იგრძნობ თავს...

მერცხალი დაფიქრდა და დაეძინა. მეორე დღეს მერცხალი მთელ დღეს საკვებს ეძებდა და პრინციან მხოლოდ საღამოზედ დაბრუნდა.

— აი, ეს არის ახლა მრევმგზავრები, — უთხრა იმან, — იქნება დამაბარო რამ ეგვიპტეში?

— საყვარელო მერცხალო, — უთხრა პრინცმა, — გთხოვ, ერთ ღამეს კიდევ დარჩე ჩემთან.

— არა, არა, ეგვიპტეში მელოდებიან, — სხვა ჩემი ამხანაგები გაემგზავრებიან ნილოსის კუნძულებისაკენ. იქ ცხოვრობენ ზღვის კამეჩები. იქ გროვდებიან უდაბნოდან ლომები წყლის დასაღევად. იმათი მწვანე თვალები ზურმუხტებივით ბრწყინავენ, მათი ღრიალი შიშის ზარსა სცემს ყოველ სულდგმულს. ჩვენ კი იმათი არ გვეშინიან...

— მერცხალო, მერცხალო, — სთქვა დაღონებულმა პრინცმა, — აგერ მოშორებით ვხედავ პატარა ოთახში ქაბუკს. მაგიდასთან თავდახრილი ზის და გაცხარებული სწერს. მშვენიერი ჩაფიქრებული სახე აქვს. მთელი დღე არა უკამია რა, მაგრამ დაუსვენებლივ სწერს, თუმცა ხელები გაშვებული აქვს სიცივი. თუ ზვალისთვის პიესა არ გაათავა თეატრის დირექტორისთვის, ისევ მშიერი დარჩება.

— კარგი, კარგი, ამაღამაც დავრჩები. ერთი ღალიც იმის წაულო?

— სამწუხაროდ, ღალი აღარა მაქვს, — უპასუხა პრინცმა.

— ძვირფასი თვლებიდან მხოლოდ ორი მაქვს ჩემი თვალები—ესენი ძვირფასი საფირონია. ამომადრე ერთი თვალი და იმ ქაბუკს წაუღე. ვაჰყიდის ამ ქვას, იყიდის შეშას, საკმეღს და დამშვიდებული დაათავებს პიესას.

მერცხალს არ უნდოდა პრინციის თვალის ამოღება, მაგრამ პრინცი ისე ემუდარებოდა, რომ დასთანხმდა. წაიღო ძვირფასი ქვა და მიფრინდა ქაბუკთან.

ბანში ჩაძვრა და ოთახში შეფრინდა. ქაბუკი მაგიდასთან იჯდა, ორივე ხელები თავზე შემოეწყო, მერცხლის ფრთების შრიალი ვერ გაიგო. როდესაც გონს მოვიდა, დაინახა თავის წინ მაგიდაზედ მშვენიერი ძვირფასი თვალი.

— ეს ვინმე ჩემი პატივის მკემლისაგან იქნება,—წამოიძახა,—რა დროზედ მომასწრო, ახლა-კი დამშვიდებული გავათავებ ჩემს პიესას.

მერცხალი მოფრინდა პრინცითან და ტკბილად დაეძინა. მეორე დღე მერცხალმა ნავთ-სადგურზე გაატარა, სადამოზედ მოფრინდა პრინცითან და უთხრა:

— უნდა გამოგეთხოვო...

— მერცხალო, საყვარელო მერცხალო, ერთ ღამეს კიდევ უნდა დარჩე ჩემთან!

— დაზამთრდა, ჩქარა თოვლი მოვა, ყინვას დაგვტყნის, აქ გავიყინები, ეგვიპტეში კი თბილა და ჩემი მეგობრები იქ ბუდეებს იკეთებენ. არა, ძვირფასო პრინცო, უნდა გავფრინდე, მაგრამ ნუ შრიწყენ: არ დაგივიწყებ და, როგორც-კი გაზაფხული დადგება, დაებრუნდები და მოგიტან ორ ძვირფას ქვას, რომელიც შენ მოგაკლდა. ჩემი მოტანილი უფრო მშვენიერი იქნება შენ გაჩუქებულზე.

— მოიცადე, ჩემო საყვარელო ჩიტუნია, — უთხრა პრინცმა, — აგერ ქუჩაში დგას პატარა გოგონა, ასანთსა ჰყიდის.

ქართული
წიგნობა

შეხედვ: უცაბედად კალათა რუში ჩაუვარდა და ასანთი. თუ შინ ხელ-ცარიელი დაბრუნდა, მამა დასჯის. ახლა საცოდავი სდგას და სტირის. ცივი ქარი ძვალ-რბილში უვლის, ამას ვერ ამჩნევს, თუმცა თავშალი არ ახვევია და ფეხშიშველაცაა. თუ ღმერთი გწამს, ამოიღე ჩემი მეორე თვალი და წაუღე იმ ბავშვს; მამისაგან ცემისა და რისხვას მაინც გადაარჩება.

— შენი ნება იყოს, ამაღამაც დავრჩები შენთან, — უთხრა მერცხალმა, — მაგრამ მიმძიძს მეორე თვალიც ამოგაცალო, ხომ დაბრმავდები!?

— საყვარელო მერცხალო, — მიუგო პრინცმა, — გვედრები, თხოვნა ამისრულე; მოიგონე პატარა ბავშვის უბედურება.

მერცხალმა აუსრულა პრინცს თხოვნა და გაფრინდა პატარა ქალთან, ძვირფასი თვალი ხელში ჩაუღო და უკანვე დაბრუნდა.

— უჰ, რა ლამაზი შუშაა, რა ლამაზი. — წამოიძახა ბავშვმა და სიხარულით გაიქცა შინისაკენ.

დაბრუნდა პრინცთან მერცხალი და უთხრა:

— ახლა კი ნება-უნებურად შენთან უნდა დავრჩე სამუდამოდ, რადგანაც დაბრმავდი.

— არა, ჩემო კეთილო მერცხალო, საჩქაროდ ფრინდე გგვიბტეში.

— მე შენთან დავრჩები სამუდამოდ, — განუუმოკრა მერცხალმა, — მიიკუნჯა იმის ფეხებთან და დაიძინა.

მეორე დღეს მერცხალი აღარ მოშორებია პრინცს, იმის მხარზედ იჯდა და უამბობდა, რაც-კი ენახა უცხო ქვეყნებში: ვარდის ფერ ყაჯირებზედ, რომელნიც მდინარე ნილოსში იქვერენ ოქროს თევზებს; აქლემის ქარავენებზე, რომელთაც ნელნელა მისდევენ ვაქრები; მთვარის მთასა და შავ-მეფეზე, ბროლის ნაქრებს რომ ლოცულობს; უზარ-მაზარ გველებზედ, ჰალმაზე რომ ისვენებს და იმის ფოთოლთაგან არ ირჩევა ფერიით; ჯუჯა კაცებზედ, ტბებზედ რომ დიდრონ ხეთა ფოთლის ნავეებით დასცურავენ.

— კეთილო მერცხალო, — უთხრა პრინცმა, — შენგან ნაამბობი გასაოცარი ამბავი მაინც ისე არ მაოცებს, როგორც ხალხის ტანჯვა-ვაება. სილატაკე და შიმშილი დიდი ვაებაა. მერცხალო, არ ისურვებ გარს შემოუფრენ მთელ ქალაქს და მიაბო, რასაც ნახავ?

მერცხალი სიამოვნებით დასთანხმდა და გაფრინდა. წინედ არაფერს არ დაჰკვირვებია ისე, როგორც ახლა. ნახა მდიდარი სახლები, სადაც სცხოვრობდენ განცბრომით, იქვე-კი იმათ კარებთან ისხდნენ მშიერნი და ტიტველნი. მერცხალი დაფრინავედა ქუჩუკიან ქუჩებში და მკვარჯლიან სარკმლებში ხედვედა გაყვითლებულ, გამხდარ სახეებს მშიერ ბავშვებისას.

ხიდთან რომ მიფრინდა, მერცხალმა შენიშნა ხიდის თაღთან კონკებში გახვეული ორი ბავშვი, რომელნიც სიცივისაგან ერთმანეთს ეკვროდნენ, ეგება ცოტათი მაინც გავათბოთ ერთმანეთითო. „ნეტავი ახლა საქმელი გვქონდეს — სთქვა ერთმა.“ „წაეთრიეთ აქედან,“ დაუყვირა პოლიციელმა; ბავშვები შეშინებული გაიქცნენ.

მერცხალი დაბრუნდა და ყველაფერი უამბო პრინცს.

პრინცი ჩაფიქრდა და მერე უთხრა:

— მე თავით ბოლომდე ოქროს ფოთლებით დამფარეს, ამოდენა ხნის განმავლობაში ოქროს ფოთლები თითქმის ასძვრა ჩემს წამოსასხამს და ძლივს-ღა მაგრდებიან ზედ. დიდი მადლობელი ვიქნები, თუ ცოტ-ცოტაობით ამხსნი თითო ფოთოლს და ღარიბებს დაურიგებ. თითქმის ყოველი ადამიანი დარწმუნებულია, რომ ოქრო გააბედნიერებს.

მერცხალმა მიჰყო ხელი და თითო-თითო ფოთოლს აძრობდა წამოსასხამს.

ყოველ ფოთოლს სათითაოდ ვისმე ღატაკს აძლევდა და თან აკვირდებოდა ირგვლივ ყველაფერს. ამის შემდეგ შენიშნა, რომ მრავალი ბავშვი მოფერიანდა და გამხიარულდა. „ჩვენ ახლა პური გვაქვს,“ „ჩვენ რძე გვაქვს!“ ეუბნებოდნენ ერთმანეთს.

ამასობაში თოვლი მოვიდა და ყინვა დაიჭირა.

ქუჩები თოვლით მოიფინა, ბანებს ყინულები დაეკიდა. გაჩნდა ქურქები; პატარა ბიჭებიც თბილად ჩაცმულები დასრიალებდნენ ყინულზედ.

მხოლოდ პატარა მერცხალი იყო ცუდ მდგომარეობაში, მაინც კი არ მოშორდა პრინცს, თუმცა ახლა ბრმა იყო და მთლად გაძარცული.

დიდის წვალეებით შოულობდა საკვებს მერცხალი. როდესაც მეპურის დუქანთან პურსა ჰკენკავდა, იქ მყოფნი გოცეებით უყურებდნენ როგორც იშვიათს მოვლენას. მერცხალი-კი ფრთებს აფრთხილებდა, რომ გამთბარიყო.

მერცხალმა იგრძნო, რომ სიკვდილის დრო უახლოვდებოდა. იფრინდა, პრინცს მხარზედ დააჯდა და ჩურჩულით უთხრა:

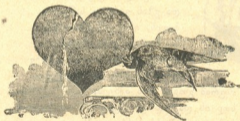
— მშვიდობით, საყვარელო პრინცო!

— მშვიდობით, ძვირფასო მერცხალო! ყოველი სურვილი შემისრულე და მხიარული ვარ, რომ გელირსება ეგვიპტეში გაფრენა, თუმცა ვშიშობ... დიდხანს დარჩი აქ და... მაკოცე უკანასკნელად. ისე შემიყვარდი, რომ ..

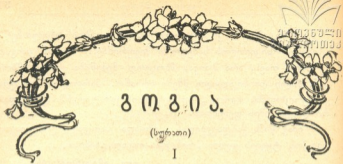
— ეგვიპტეში კი არა, — ნელის ხმით წასჩურჩულდა მერცხალმა, — სიკვდილის სამეფოში მივფრინავ... მაგრამ კარგად ვგრძნობ თავს, არა მცივა, მხოლოდ მეძინება. იცი, ამბობენ, ძილი და სიკვდილი ძმები არიანო. მართალია? — სთქვა ეს მერცხალმა, აკოცა „ბუნდელი პრინცი“ ტუჩებში და მკვდარი დაეცა იმის ფეხებთან.

იმავ წამს ქანდაკებიდან გამოხდა საოცარი ტერციალი თითქოს ტყვიის გული პრინცისა ორად გაიპოო.

ელ. ანტონოვსკისა.

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

გოგონა.

(სურათი)

I

ათენებისას წამოდგა,
 წელში გაირქო ნამგალი,
 ჩქარობდა, ფაცი-ფუცობდა,
 მას პური ჰქონდა სამკალი.
 უკანასკნელად საყვარელ
 კოლ-შვილს მოაფლო კვლავ თვალი,
 კარი გააღო, გავიდა
 და გზას გაუდგა საწყალი.
 მიდის, იჩქარის მშრომელი,
 მიეშურება ვით ტყვია,
 თუმც გათენება ჯერ კიდევ
 ფრინველსაც არ შეუტყვია.

მაგრამ გოგია რას აქნევს,
 სად ის და სად ფრინველია?
 სამი თვეა პურს სესხულობს,
 ბედელი ცარიელია.
 მოხელე კარზე ადგია
 მუდამ დღე, ყოველ წამასა,
 იქით შევალე აწუხებს,
 აქეთ მღვდელი სთხოვს დრამასა.
 კოლ-შვილსაც უნდა შემოსვა,
 ეგ უსაცილო ვალია;
 ყველას: მტერსა და მოყვარეს—
 მისკენ უქირავს თვალია.

საშუალება კი მხოლოდ
 სამი დღიური პურია;
 სხვა საღსარს ვერრას პოულობს,
 თვის ხვედრის უმადურია.
 ეშველა... საესე თავ-თავებს
 უკვე დაეტყო მწიფობა,
 მოშკის... გადიხდის... სარჩო-კი
 შუამდის აღარ მიჰყობა,
 მაგრამ კირშიგან შთენილი
 გულს აღარ იტებს ვაჟკაცი,
 ლეთისაგან ელის შველასა...
 იმედით სცხოვრობს გლებ-კაცი.
 და მიდის... დილის ნიაფი
 ესაღბუნება მის გულსა,
 რალაც იღუმაღ-საამო
 ნანას უმღერის ტანჯულსა.
 ცით გარიჟრაჟის ვარსკვლავი
 მშვიდ მშრომელს გზასა უნათებს
 და ახალისებს, ამზნეებს,
 გულის ნაღველსა უქარწყლებს.
 ჰა, კიდევ დაუახლოვდა,
 გამოჩნდა მისი ჯეჯილი.
 სიხარულითა ატოკდა
 მაშერალი, მკერდ-გაღედლილი.
 სწრაფად მიიჭრა ხის ძირში...
 პური და ლიტრით თან წყალი
 იქ დადო... ხელში აიღო
 თავის პირ-ბასრი ნამგალი.
 პირს-ჯვარი გამოისახა,
 დაიიმედა გულია
 და მკვირცხლად დაატრიალა
 მარჯვენა კურთხეულია.

II

აღმოსავლეთით გამოკრთა
 მნათობთა მეფე, დიადი;
 სხივები სტყორცნა მიდამოს,
 მიფანტ-მოფანტა წყვილიადი.
 სუსხით დათრწვილულ ყვავილებს
 არგუნა შვების წამები
 და ააბზინა ვერცხლის ფრად
 ველზე მთრთოლაფი ნამები.
 ააზურმუხტა ჯეჯილი
 ზეცისგან კურთხეულია,
 მშრომელის ოფლით ნარწყავი,
 გლების სული და გულია.
 კილო-ნარნარმა მგოსანმა
 ბურქებში შეიფთხებიალა
 და უცხო-უცხო ჰანგები
 წარმტაცად ჩააწყრიალა.
 მას ბანი მისცა შოშიამ,
 შაშვმა სადღაც შორს დასტვინა
 და ხმა-ბედითმა ყვავმაც კი
 თვის „ყვა-ყვა“ მთა-ბარს ასმინა.
 ირგვლივ იფეტქა სიკოცხლემ,
 დუმილმა სული დალია,
 ყოველი არსი, სულდგმული,
 ფრინველი, კაცი, ქალია,
 საქმეს მიეცა; მთა-ბარად
 ოფლი წურწურით იღვრება...
 უკეთესს თვალი რას ნახავს,
 ან გულს რად მოეწყინება?
 გოგიაც ამათ რიცხვშია,
 უსვამს და უსვამს ნამგალსა,

თავს არ იზოგავს საბრალო,
 რაკი მოესწრო სამკალსა.
 ძნა-ძნასა მოსდევს... მაშვრალი
 მთლად ხვითქში გაიწურება,
 თან სოფლის ნაცნობ შარასკენ
 მალი-მალ გაიყურებზ.
 მოელის თავის ქეთოსა,
 ქირ-ლხინის ამწევ-ამტანსა,
 პაწია სანდროს, ვანიკოს,
 ტკბილ-მოტიტინე თამარსა.
 ის შაოის ცქერით სულდგმულობს.
 მათთვის ლოცულობს მარადა,
 მათთვის მეტ ჯაფას ეწევა,
 გასაქირს იმჩნევს არადა.
 ერთიც გაჰხედა... პა, კიდევ
 მოდიან, მისკენ მოდიან:
 თამრო, ვანიკო და სანდრო,
 დედის წინ ლაღად მოხტიან.
 ქეთოს კალათა უქირავს,
 შიგ ულაგია სადრილი:
 პური, ლობიო წვნიანი
 და ერთი კონა მწვანელი.
 თან ლიტრით მოაქვს ცივ-ცივი
 ლალი მთის ძუძუს ნაწური;
 ესაა მისი სიმდიდრე,
 ესაა მისი კახური!
 გოგია შვეებით ატოკდა
 კოლ-შვილის დანახვაზედა,
 პურის კრას თავი ანება,
 ნამგალი მიღო განზედა
 და ბაღლებს ხელი მოჰხვია,
 გულზე მიიკრა გრძნობითა,

ობოლი სული დაიტკბო
 მათი აღერსით, ტრფობითა.
 — „მამილო! — სანდრო რაღაცას
 ჰკითხავს — ყველაზე დიდია —
 ვანიკო ჰკოცნის — თამრიკო
 კისერზე ჩამოჰკიდია.
 ქეთოც სიამით დაჰყურებს
 თავის ერთად-ერთს იმედსა
 და, მათის ცქერით დამტკბარი,
 მადლობას სწირავს თვის ბედსა.
 კოტა ხნის შემდეგ, ჩრდილ ქვეშე
 დასხდნენ... ისვენებს მაშვრალი,
 თან შეეჰცევა სადილსა
 ცოლ-შვილის ტრფობით დამთვრალი.

ნ. ჩხიკვაძე.

პატარა ვარჩის

ბაღი.

(შემდეგი)

II

აგრამ ქალაქის თავი სულ სხვა ნაირად ფიქრობდა. დიდ ქარხნების პატრონს, სადაც შრავალი ხალხი მუშაობდა, არ შეეძლო განეცადნა და მიხვედრილიყო საბრალო მოხუცებულების მდგომარეობას, რომელთაც თავშესაფარს იქით გზა აღარსადა ჰქონდათ.

ქალაქის თავს დიდი ხანია გარდაწყვეტილი ჰქონდა ლუდის ქარხნისა და საყავსპოვების აგება იქ, საცა თავშესაფარი

იყო მოთავსებული. ქალაქის თავი რომ თავშესაფარს მოეძებნა, ლიერებდა და ჰგეგმავდა, თუ სად რა შენობა აგებულა, უცაბედად ფეხებში გაეხლართა პრიმი; კატას ჯოხი დაჰკრა და საწყალი კნავილით გადახტა განზე. გარრიც ამ დროს იქვე იყო.

— არ უნდა შეგეშინებიათ ჩვენი კატა, ბატონო ქალაქის მოურავო, — წყენით უთხრა ბავშვმა; ძალიან კარგი კატაა, — დაუმატა და საჩქაროდ გამოუდგა უსამართლოდ დასჯილ პირუტყვს, რომ როგორმე ენუგეშებინა საყვარელი მეგობარი.

— ვინ არის ეს უზრდელი ბიჭი? — უსიამოვნოდ იკითხა ქალაქის თავმა, რომელსაც ყველა დიდის მოწიწებით ეპყრობდა. როდესაც აუხსნეს ამ ბავშვის ვინაობა, ძალიან გაუკვირდა, რომ თავშესაფარის წესდება დაურღვევიათ ბავშვის იქ დატოვებით.

— მართლაც ძალიან უზრდელად მოექცევი, ჩემო გარრი, — უთხრა სარჩამ ბავშვს, როდესაც ქალაქის თავი წავიდა.

— რად შეაშინა ისე პრიმი? კატას თითონ ხომ არ შეუძლია სთქვას თავისი სიმართლე? — მე ასე მეგონია, ბებია, ის კაცი საშინელი ავი უნდა იყოს: თუ ავი არ არის, ისე უწყალოდ რად დააგლიჯა თავები საწყალ ზამბახს? კეთილის გულის კაცი ყვავილს კი არ გააფუქებს, ფრთხილად იყნოსავს და ნაზად დაუწყებს ალერსს.

— რა თქმა უნდა, თუ ყვავილებისა და კატების მეგობარი არ არის, ვერც ჩვენ გამოგვადგება მეგობრად, — უთხრა ბებიამ, რომელმაც კარგად იცოდა, თუ რასაც უპირებდა ქალაქის თავი იქაურობას.

ბებერი მეკარე ჯონიც ხშირად იმეორებდა ხოლმე: რაც ერთხელ ხალხისათვის მიუციით, ის არაოდეს აღარ უნდა წაართვანო. ეს, რასაკვირველია, ასეც უნდა ყოფილიყო, მაგრამ როდესაც მდიდრები და ლარიბები შეჯიბრდებიან, ყო-

ველთვის მდიდრები იმარჯვებენ, თავის სიმდიდრის წყალობით. ახლაც ასე უნდა მომხდარიყო.

ეს თავშესაფარი სამასის წლის წინად აეგო ერთ მდიდარ ქალს, სახელიად ელეონორას; მისი შესანახი ფულიც ქალაქის გამგეობას ჰქონდა გადაცემული; ამ ფულის სარგებლით უნდა შეენახათ თავშესაფარი. მაგრამ იმ დროს მილტონი პატარა ქალაქი იყო, რომლის ორიოდე ქარხანა წყალისა და ქარის შემწეობით მუშაობდა. ახლაც ამ ქალაქში ბევრ უზარმაზარ ქარხანას გაჰქონდა გრიალი; ვეებერთელა შავ შილეებიდან განუწყვეტლივ ამოდიოდა შავი სქელი ბოლი; ქალაქში მიწა ახლა ძალიან გაძვირებულიყო და გამგეობა კი ხანია შურის თვალით შეპყრებდა იმ მშვენიერ ალაგს, რომელიც თავშესაფარის ქოხებს ჰქონდა დაკერილი. ამ ნაირად თავშესაფარის საქმე ძალიან უიმედო მდგომარეობაში იმყოფებოდა: იმისი დღენი უკვე დათვლილი იყო.

თავშესაფარის მცხოვრებნი თუმცა ცდილობდნენ გარდასათვის დაემალათ ეს სამწუხარო ამბავი, ბავშს ჯერჯერობით არას ეუბნებოდნენ, მაგრამ კვიციანი ბავშვი მალე მიხვდა დიდების ნალაპარაკივიდან, თუ როგორც იყო საქმე და დიდ მწუხარებაში ჩავარდა. მისთვის ისე ძვირფასი იყო ეს პატარა კუთხე, ისე თავისუფლად ჰგრძნობდა აქ თავს, რომ ვერას გზით ვერ შერიგებოდა აქაურობის მიტოვების აუცილებლობას.

— ნუ თუ არავინ არის ჩვენი მხსნელი? ნუ თუ არავის შეუძლია გამოგვესარჩლოს და აქედან არ გააარეკნოს ამდენი სული? — თითქმის მეორმოცე ჯერ ეკითხებოდა ბავშვი ჯონსტერნს.

მოხუცმა მეკარემ მწუხარებით გაიქნია თოვლივით თერთი თავი და ნალვლიანად უპასუხა:

— არავის, არავის არ შეუძლია, ჩემო კარგო, ამ საქმის გამობრუნება, გარდა პირველ მინისტრისა, და ის ხომ ამისთანა მცირე საქმისთვის თავს არ შეიწუხებს!

— ვითომ შეუძლიან-კი პირველ მინისტრს ჩაშლა?

— იმას ყველაფერი შეუძლია, ჩემო მეგობარო... მაგრამ ამბზე ლაპარაკიც-კი არა ღირს: ის ისევე მიუწლომელია ჩვენთვის, როგორც ღმერთი.

— ვინ არის ახლა პირველი მინისტრი, ბიძია ჯონ?—ღინჯად ჩაეკითხა გარრი. ჯონი მოუყვა ბავშვს პირველ მინისტრის ამბავს; რადგან გაზეთებს კითხულობდა, კარგად იცოდა, თუ რა ხდებოდა ქვეყანაზე. გარრი საოცარის ყურადღებით ისმენდა ჯონის ნაამბობს.

— შერე სად სცხოვრობს პირველი მინისტრი?—არ ეშვევოდა ბავში მოხუცებულს.

— ლონდონში სცხოვრობს.

— ნუ თუ არავის შეუძლიან გააგებინოს ჩვენის უბედურების ამბავი?—დაეინებით ეკითხებოდა ბავში.

ჯონს გაეცინა ამ სიტყვებზე და მიუგო ბავშვს:

— ჩემო მეგობარო! მაგისტანა ადამიანები ისე დაშორებულნი არიან ჩვენზე, როგორც მზე. იმათ ვინ მისწვდება?..

გარრი დღახანს ღრმად ჩაფიქრებული უცქეროდა ჯონს. ბოლოს კიდევ უთხრა:

— ისიც ხომ კაცია, ბიძია ჯონ!..—ასეთმა შენიშვნამ სულ გამოიყვანა ჯონი მოთმინებიდან.

— აჰა, ღმერთო ჩემო!.. შენ უეჭველად ანარქისტი გამოხვალ, ბიჭო, თუ რომ შეტის პატივისცემით არ მოეპყარი ამისთანა დიდკაცებს,—საყვედურის კილოთი უთხრა ჯონმა.

გარრი ისე იყო გართული თავის ფიქრებით, რომ არც-კი უკითხავს, თუ რას ჰნიშნავდა ეს, მისთვის უცნობი, სიტყვა. ბავში სრულიად შეპბოკა ერთმა ახალმა აზრმა, ახალმა, გაბედულმა და საოცარმა აზრმა, რომელიც, პრიმის გარდა, არავის არ უნდა სცოდნოდა. ბებიას რომ ეს აზრი გაეგო, გადასწყვეტდა, ბავში შეშლილიყო და სიგიყის წამალს დააღვეინებდა. გარრი მეტად გაბედული და ძლიერ გულადი ბა-

ვში იყო. საოცარის მოხერხებით იცოდა სხვა და სხვა ადამიანების ძიების აღმოჩენა თავის განძრახვის მისაღწევად. გარრი შევიდა ბებიასთან და უთხრა:

— ჩემო ბებია, მომეცი ჩემი ფულის ყუთი!

სარამ ამოიღო კამოდრიდან პაწაწა, მაგრად დაკეტილი ყუთი, რომელშიაც გარრი იგროვებდა ყვავილებში და ალუბალში აღებულ გროშებს; რაც ორის წლის განმავლობაში თავის შრომით შეეგროვებინა, სულ ამ ყუთში ჰქონდა შენახული. ამისთანა პაწაწა ყუთში ხშირად იგროვებენ ხოლმე წერილ ფულს და ყუთის კლიტეს სადმე გადაჰკარგავენ, რომ ფული არ შემოეხარჯოთ. ბებიამ ყუთი გადასცა ბავშვს და ჰკითხა:

— განა გაქვს რამე ყუთში ჩასამატებელი?

— არა, მინდა გავტებო, ჩემო ბებილო.

— ღმერთო, შენ დამიფარე! რისთვის უნდა გასტებო, ბავშვო, ყუთი?

— ფული უნდა ამოვიღო.

— მერე რად გინდა ფული?

— ჩემო ბებიკო, მაგას ვერ გეტყვი!..

დიდელა სრულიად გაშტერდა... უნდოდა ბავშვს გასწყრომოდა, საყვედური ეთქვა, მაგრამ თავი შეიკავა და გიფიქრა: „საოცარია, რისთვის უნდა სჭირდებოდეს გარრის ფული?.. ამ ერთ ნამსცეცა ბავშვს რა უნდა ჰქონდეს ჩემთვის დასამალი!.. სწორედ ვერ გამიგია“.

— განა ეს ყუთი ჩემი საკუთარი არ არის, ჩემო ბებო?.. — ჰკითხა ბავშვმა, როცა წყენა შეატყო თავის ბებიას.

— ჰო, რა თქმა უნდა, ფული შენია!..

— მერე, რაკი ჩემია, განა არ შემიძლიან წავიღო და, როგორც მინდა, ისე მოვიხმარო?

— შეიძლება ვინმემ დაგტყუოს ფული, თუ გინდა აჩვენო ვისმე, — შენიშნა ბებიამ.

— არა, კი არ მინდა ვაჩვენო, ფული თითონ მე მჭირდება, ჩემო ბებო.

ამ სიტყვებით ფულის ყუთი გაიტანა ბავშვმა და მისი კვით გატეხა, წვრილი ფული ერთიანად გამოჰყარა ერთ ფართე ქვაზე და დაუწყო თვლა. უმეტესი ნაწილი შაურიანები იყო, რამდენიმე ხუთ შაურიანი და ერთიც მანეთიანი; სულ აღმოჩნდა შვიდ მანეთამდე ორის წლის შეგროვილი. აქამდე ბავშვი სულ იმის ფიქრში იყო ამ ფულით შავი აბრეშუმის კაბა ეყიდა ბებიასათვის. ჭბტებილი ყუთი იქით გაისროლა, ფული ცხვირსახოცში გაახვია, გაიტანა ერთ ბურქის ძირში ამოჩიქნა მიწა, ჩასდო შიგადა მერე ხელ-ახლა გადააყარა მიწა; ხვალ დილამდის აქ იყოს, — ჩაილაპარაკა ბავშვმა და გამობრუნდა.

პრიმი გულ-გრილად შეჰყურებდა გარრის ასეთ მოქმედებას და ალბად თავის გულში ასე ფიქრობდა: გარრზე უკეთესად მკოდნია ბრკეალებით მიწის ამოთხრაო.

დიდი დედაც ფანჯრიდან ყველაფერს ჰხედავდა და ასე ფიქრობდა: რა ქვეიანია გარრი, ეშინიან, სახლში ფული არავინ მომპაროსო და მიწაში იმიტომ ჩაფლავს. ამ აზრმა მოხუცებულე სრულიად დაამშვიდა და დიდხანს გატაცებით ფიქრობდა ბავშვის მომავალს.

ამ დღეს გარრი უფრო ჩაფიქრებული და გაჩუმებული იყო. საკმელსაც ნაკლებად სჯამდა და სულ ბალისაყენ გაიტკირებოდა. იმ ბურქს არ აშორებდა თვალს, რომლის ქვეშაც ფული ეგულებოდა. მშვენიერი მაისის საღამო იყო.

— სასეირნოდ არ წამოხვალ, გაროლდ? — შეეკითხა ჯონი გარრის, რომელსაც სხვა დროს ძალიან უყვარდა ჯონთან სეირნობა, მაგრამ ახლა ბაღში კვლების მორწყვა მოიმიზეზა, — მიწა ძალიან გამშრალიაო და საღამომდის ბალიდან არ გამოსულა; რვა საათზე მიატოვა მუშაობა და ნავახშმევს საჩქაროდ თავის ოთახში გაეშურა დასაძინებლად.

III

გარრის ოთახი ბებუის ოთახის გვერდით იყო, პაწაწა, გალიის მსგავსი; ფანჯარა სწორედ სახურავის ქვეშ ჰქონდა

გამოკრილი და ფანჯრის ზემოდან ბელურების ბუდეები მიშენებული. იმ ღამეს გარრის ცოტა ეძინა და ღამეც ძალიან გრძელი ეჩვენა. ჩიტების პირველსავე დაქიკვიკებაზე, ბავშვი ზეზე წამოვიარდა, საჩქაროდ ჩაიცვა, პირი დაიბანა და წყნარად ჩავიდა ძირს. ყოველ დილას ცეცხლს ის ანთებდა, ჩაის წყალს ადუღებდა და მერე თავის ბაღში მიდიოდა სამუშაოდ. ისე წყნარად და დალაგებით აკეთებდა ხოლმე თავის საქმეს, რომ ბებიას დილის მოსვენებას სრულიადაც არ უშლიდა. რაკი სარა შეჩვეული იყო გარრის ადრე ადგომას და მის საქმიანობას, ამ დილასაც ბავშვმა ყოველივე ჩვეულებრივ დაამზადა: დააღაგა მაგიდაზე ჩაის ქურქელი, პური, ვველი, დანა, მერე-კი, იმის მაგივრად, რომ ბაღში წასულიყო, როგორც წინად შვრებოდა ხოლმე, ფრთხილად ჩაიცვა თავისი საგარეო ტანისამოსი, რომელიც წინა ღამით შეიტანა სამზარეულოში, ჩაირბინა ბაღში, ამოიღო ფული მიწიდან და მონახა კატა. ბავშვს უნდოდა პრიმი თავის კალაოში ჩაეწვინა და ისეთ ალუგას დაედგა კალათი, რომ ბებიას მალე შეემჩნია. „თუ კატა ახლო ეყოლება, უჩემობას იმდენად არ იღარდებს“, ფიქრობდა ბავშვი— „ცოტას მინც გაერთობა პრიმის სიახლოვითაო“, მაგრამ პრიმი ვერას გზით ვერ მიმხვდარიყო გარრის განზრახვას და სრულიად არ ემორჩილებოდა თავის მეგობარს; დიდხანს ამაოდ ეწვალა ბავშვი, მაგრამ ვერას ვახდა და ბოლოს თავი მიანება ჯიუტ კატას. ამას შემდეგ, ბავშვმა მონახა ბებიის მაგიდის უჯრაში იმ თხოვნის პირი, რომელიც ქალაქის თავს მიართვეს იქაურმა ბებრებმა და ფრთხილად ჩაიდო ჯიბეში. ამ დროს მახლობელ საყდრის საათზე კიდევ დარეკეს ექვსჯერ. ბავშვს მოაგონდა, რომ პირველი მატარებელი ლონდონისაკენ გადიოდა შვიდის 25 წამზე; ამიტომ საჩქაროდ ჩავიდა ბაღში, სწრაფად დასკრა ახალ გაშლილი საუკეთესო ყვავილები, შეკრა ერთ კონად, ალერსით გადაავლო თვალი საყვარელ ბაღს და საჩქაროდ გაეკანა ბკისკარისკენ; ვასავალთან ჯონ სტერნი ჩვეულებრივ

სთვლემდა თავის სავარძელში; მოხუცმა რომ ბქისკარმა მოვალე ბავშვი დაინახა, იფიქრა, ალბად იმ ორის ბოთლის რძის მოსატანად მიდის, რომელიც ყოველ დილას გარრის მოაქვს აქაურებისათვისაო.

რაკი ბქისკარს გასცილდა, გარრი საქაროდ გაექანა რკინის გზის სადგურისაკენ. ჯერ კიდევ აღრე იყო და სადგურზე ხალხი ცოტა სჩანდა, მაგრამ ხმაურობა მაინც დიდი იყო: მანქანის სტვენა, ორთქლმავალის ქშენა, ხალხის ზუზუნი არეული იყო ერთმანეთში.—მაგრამ გარრი ყურადღებასაც არ აქცევდა აქაურობას და მარტო თავის საქმესა ფიქრობდა. დინჯად მიუახლოვდა მესამე კლასის კასსას და მოითხოვა ლონდონში წასასვლელი იკით-აქეთობის ბილეთი. გარრის უპასუხეს, ამ მატარებელს მესამე კლასი არა აქვს და მესამიანი მატარებელი ბევრად უფრო გვიან წავაო.

— მეორე კლასის ბილეთი რამდენი-ლა ეღირება? — იკითხა და თან ეშინოდა, ვაი თუ ფული არ მეყოსო.

— ოთხმანეთ ნახევარი ეღირება, — მიუგო კასსირმა, მაგრამ აჩქარდითქო, მატარებელი მაღე გავა.

გარრიმ გაუწოდა მთელი თავისი ქონება; რამდენიმე წვრილი ფული იატაკზე დაებნა, მაგრამ ფულმა მაინც იკმარა და ბავშმა ბილეთი მიიღო.—ვილაც კეთილმა დედაკაცმა იატაკზე დაბნეული რამდენიმე ხუთშაურიანი აკრიფა და საქაროდ ხელში მიაჩეჩა გარრის.

ხმაურობისაგან დარეტიანებული, შეშფოთებული ბავშვი ძლივს მიძვრებოდა ხალხში, როცა ერთმა მებარგემ ხელში აიყვანა და ვაგონში დააბინავა. ძლივს მოასწრო ბავშვმა დაჯდომა, რომ მოისმა მანქანის სტვენა, მილიდან ორთქლი ამოვარდა და ჩქარი მატარებელი დაიძრა.

შზალოდ ახლა მიხვდა ბავშვი, თუ რა უცნაური საქმე ჩაიდინა.

— ოჰ, საწყალი ბებია!.. რა შეწუხებული იქნება ახლა!.. ეს რა ვქენი! ფიქრობდა ბავშვი. რას იფიქრებს საცოდავი! პატარა ბარათი მაინც დამეტოვებინა მე უბედურს!..

მაგრამ გვიან-ღა იყო ამეების ფიქრი!.. შატარებზე დასწრად უკვე დასრულებული იყო ქართული ენის დროებითი გრაფიკის დამუშავების პროექტი. შატარა მოგზაურს. გარრი მიკუნჭულიყო კუთხეში. და თვალეზზე ხელები აეფარებინა; თავისი ცხვირსახოცი თაიგულს გადააფინა, რომ არ დამკნარიყო. მის პირდაპირ მსხდომი მგზავრები ცნობის მოყვარეობით და ტკბილის ღიმილით შესწერებოდნ ახირებულ მგზავრს. ბავშვი ისე კვიანად და ნაღვლიანად გამოიკვირებოდა, მის ლამაზ სახეზე იმდენი მიმზიდველობა და ნდობა იხატებოდა, რომ ყველა გაკვირვებით შესცქეროდა ამ არა-ჩვეულებრივ ყმაწვილს.

ნინო შარაშიძე

(დასასრული იქნება)

ქართული
ენის
მეცნიერება

ქვა-ნახშირი.

ინა წერილში ლაპარაკი გვქონდა მარტილზე. შეძლებისა გვარად, გავითვალისწინეთ მისი მნიშვნელობა და სარგებლობა ადამიანისათვის. დღეს მოვილაპარაკოთ ქვა-ნახშირზე; ისიც მადნეულია, ისიც ფრიალ საჭირო და სასარგებლოა ადამიანისათვის. როგორც ვიცით, ჩვენში იმას, ჯერჯერობით მაინც, დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, რადგან ბევრია ხე-ტყე. სადაც ხე-ტყე ცოტაა, იქ ქვა-ნახშირს დიდი მნიშვნელობა აქვს. ქვა-ნახშირით ათბობენ სახლებს, ამუშავებენ ქარხნებს, სხვა და სხვა მანქანებს, გემებს, ორთქლ-მავალს და სხვა. იმ ქვეყნებში, სადაც ხე-ტყე არ არის და ნახშირიც ნაკლებადია, ერთობ ძნელია ადამიანისათვის დაცვა თვისის არსებობისა. ძნელია, მაგალითად, სახლის გათბობა, გემთა წყალში ცურვა, ორთქლ-მავალთა მიმოსვლა და სხვა. ქვა-ნახშირი რომ არ იყოს, მაგალითად, გემთა და ორთქლ-მავალთა მიმოსვლა შეუძლებელი იქნებოდა, რადგან იმოდენა შეშის ტარება, რამდენიც საჭიროა გემებისათვის და ორთქლ-მავალისათვის დიდ მანძილზე, ყოველად შეუძლებელი იქნებოდა.

ქვა-ნახშირი, როგორც მარილი, მიწიდან ამოაქვება. ფენილია მიწის სიღრმეში კეც-კეცად. ხშირად პოულობენ ქვა-ნახშირს იქ, სადაც ბევრია არეული ქვიშა, თიხა და კირის მიწა. როგორც გეოლოგები გვარწმუნებენ, ქვა-ნახშირი წარმომდგარა ხეების ნაშთენებისაგან გეოლოგიურ ხანაში. ეს ის ხანაა, რომლის გადაკრით გამოანგარიშება ჯერ არ ძალგვიძს. სწავლულთა აზრით, იმ დროდან დღემდე შესაძლოა რამდენმამე მილიონმა წელმა განვლო. ამ შორეულ ხანაში დედა მიწა თურმე მოფენილი იყო იმ გვარ უზარ-მაზარ ხეებით, რომელთ წარმომადგენელთ ჩვენ ახლა ვეღარ ვხედავთ დედა-მიწის ზურგზე. სწავლულთა გამოკვლევით, ეს ხეები იყო: ხეწვიწვი, ქასრი და პლაუნი. ამ ჯიშის ხეები ახლაც ბლომად იპოვება დედა-მიწის ზურგზე, მაგრამ ისე დიდები არა როგორც გეოლოგიურ ხანაში ყოფილა. ახლა პატარა მცენარეებია და დიდი მნიშვნელობა აღარა აქვთ. გეოლოგიურ ხანაში ეს უზარ-მაზარი ხეები ხარობდა ქაობიან ფტვილებში. როგორც ყველა დიდრონი მცენარენი, ეს ხეებიც დიდხანს ცოცხლობდნენ; ბუნებაში ყოველისავე ცოცხალ არსის სიცოცხლეს საზღვარი აქვს, ე. ი. ყოველა არსი იბადება, იზრდება, ბერდება და მერმე კვდება. ხეწვიწვი, ქასრი და პლაუნიც, რასაკვირველია, ექვემდებარებოდა ამ კანონს. ისინიც იზრდებოდნენ, ბერდებოდნენ და მერმე კვდებოდნენ. იმათ მაგიერ ჩნდებოდნენ ახალი ხეები, რომელნიც აგრედვე იზრდებოდნენ, ბერდებოდნენ და კვდებოდნენ. წაქცეული და მკვდარი ხეები ეცემოდნენ იმ ადგილს, სადაც ცოცხლობდნენ, ე. ი. ქაობებში, ამ რიგად, დროთა განმავლობაში ქაობები ივსებოდა წაქცეულ ხეებით. შემდეგში ქაობი ივსებოდა თიხით, ხეიკიკით და სხვა-და-სხვა დანალექით. ამის გამო ხეები თანდათან იზარხებოდნენ ქაობის ძირად. გარდა ამისა, იმ დროს სხვა ბევრი დიდი ხეებიც ცხოვრობდნენ. ეს ხეები თუ ცხოვრობდნენ წყლის ნაპირას, შესაძლო იყო წაქცევის დროს ჩაყვინულიყვნენ წყალში. მდინარეს წაქცეულ ხეები

მიჰქონდა ზღვაში და ოკეანეში. ამ რიგად დროთა განმავლობაში ლობაში ზღვაც და ოკეანეც სძირავდა მრავალ ხე-ტყეს და გვიმხადებდა იმ მადნეულს, რომელსაც სახელად ქვა-ნახშირს უწოდებთ.

როგორც ვიცით, ქობიან ადგილებში ჩამარხული ხე არა ღვება. ხის დასალპობად საჭიროა ჰაერის თავისუფლად მუშაობა, ვინაიდან უჰაეროდ არავითარი საგანი არა ღვება. რაკი ხეს წყალში ჩავაგდებთ და ხე წყლის ძირას მოექცევა, შემდეგში დაისილება. ამისთანა ხეს ჰაერი ველარ მიუდგება და ამიტომ ხეც აღარ დაღვება. სამაგიეროდ ამგვარ შემთხვევაში ხე თავისებურად იცვლება, ე. ი. ნახშირდება. დაძირულ და ჩაფლულ ხეს ზემოდან აწვება ჯერ მიწა და მერმე წყალი, ამის გამო იტკიცება და თანდათან მაგრდება. ამგვარ აბსოლუტობაში ჩავარდნილი ხე ათასის წლის განმავლობაში გადიცვლება ხოლმე იმ გვარ საგნად, რომელსაც უწოდებთ ქვა-ნახშირს.

როგორც ზემოდ იყო აღნიშნული, ქვა-ნახშირი გაჩენილია გეოლოგიურ ხანაში. ბუნების კანონი ყველგან და ყოველთვის ერთი და იგივეა, ამის გამო ქვა-ნახშირი ჩვენს დროშიც ბევრი ჩნდება ბუნებაში. მაგალითად, ციმბირში მრავალი გაუჩხეხავი, ხელ-უხლები ტყეა. ტყეებს ჩაურბის მდინარენი; გაზაფხულობით, როდესაც წყალდიდობაა, ეს მდინარეები გადმოდიან ნაპირიდან და თავის მიმდინარეობით ლეკავენ ყოველსავე, რაც-კი წინ შეხედებათ, სხვათა შორის, წაქცეულ ხეებსაც. ციმბირში არა ერთხელ შეუშინებიათ, რომ იქაური მდინარეები რამდენისავე ვერსის მანძილზე სავსე ყოფილა წაქცეულ ხეებით. მდინარეებს ეს ხეები მიჰქვთ ზღვისაკენ, ზღვაში ილექებიან და ისილებიან და დროთა განმავლობაში ნახშირდებიან.

ქვა-ნახშირი სხვა-და-სხვა ხნისაა, ზოგიერთ ადგილს ადრეა გაჩენილი, ზოგიერთს-გვიან, ყველაზე უძველეს ქვა-ნახშირად ითვლება ანტრაციტი. ანტრაციტი შავია, ლაპლა-

პებს და ძრიელ მაგარია; ძნელად ეკიდება ცეცხლი, როდესაც მოეკიდება, დიდხანს ღუის და დიდ-სითბოსაც იძლევა. ანტრაციტის შემდეგ ჩვეულებრივი ქვა-ნახშირია გაჩენილი. ამას ცეცხლი უფრო ადვილად ეკიდება, მაგრამ სითბოს ბევრად ნაკლებს იძლევა, ვიდრე ანტრაციტი. ყველაზე უფრო ახალგაზრდა რუხვი ქვა-ნახშირია; ამასაც ცეცხლი კარგად ეკიდება, მაგრამ ბევრ მკვარტლს იძლევა და ცუდი სუნისა აქვს.

იმის დასამტკიცებლად, რომ ქვა-ნახშირი მართლა ხეებისაგან არის წარმომადგარი, ავიღოთ პატარა მისი ნატეხი და გავშინჯოთ მიკროსკოპითა. მიკროსკოპში დავინახავთ, რომ ყველა მისი ნაწილი შემდგარია ხის ნაწილისაგან. ხშირად უმიკროსკოპოდაც შეგვიძლია ქვა-ნახშირის ნატეხზე შევამჩნიოთ ხის რომელისაზე ნაწილის ნიშანი.

დედამიწაში პოულობენ აუარებელ ქვა-ნახშირს. ყველაზე უფრო ბევრია ინგლისსა და ამერიკაში. რუსეთში, ეკატერინოსლავის გუბერნიაში, ბევრია ანტრაციტი. ჩვენშიაც, მაგალითად, სსოფ. ტყიბულაში, ქუთაისის გუბერნიაში, არა ნაკლებია ჩვეულებრივი ქვის ნახშირი, რომელსაც, ჩვენდა საუბედუროდ, ამ ბოლოს დროს ცეცხლი გაუჩნდა და ვერ მოუხერხებიათ მისი ჩაქრობა.

ქვა-ნახშირს ხმარობენ სხვა-და-სხვა საქმიანთვის. ერთი, რომ, როგორც ზემოდ აღნიშნული იყო, ათბობენ სახლებს, ქარხნებს, მანქანებს, გემებს და სხვა, მეორე საარგებლოდენ სანათ გაზისათვის. როდესაც ქვა-ნახშირი იწვის ღუმელში, იფერფლება და იქცევა წყალბადისა და ნახშირბადის მზგავსად, ხოლო როდესაც ყოველ მხრივ დახურულ ქვაბშია, იძლევა სანათ გაზს, ქვა-ნახშირის კუპრს და კოკსს.

იმის დასამტკიცებლად, რომ ქვანახშირი მართლა იძლევა ამ ნაწილებს, შეგვიძლია მოვახდინოთ შემდეგი ცდა. ავიღოთ საზომ-მცდელი (пробирка) და ჩაეყაროთ შიგ ქვა-ნახშირი, დაუცოთ პრობკა, შიგ გაეფუტაროთ ერთ ბოლოზე მოღუნული ლულა. ლულა შეუერთოთ მეორე ცარიელ შუშის ქურქელს, რომელსაც დაცმული აქვს პრობკა; ამ პრობკაშიც გავა-

ტაროთ ორივე მხრივე გახსნილი შუშის ლულა. ნახშირიანი საზომ-მკდელი მივამაგროთ მალლობით პატარა სვეტზე და შეუდგათ ქვეშ სპირტის ლაშპა. როდესაც ლაშპ ს მოუკიდებთ, ნახშირი თანდათან დაიშლება თავის ნაწილებად, სანათის გაზი და ქვა-ნახშირის კუპრი გადავლენ ლულით ცარიელ კურკელში. კუპრი გაცივდება და დაეშვება ძირს, სანათი გაზი ვიწრო ლულით გამოვა გარედ. ამ დროს რომ მოკიდებული წუმწუშმა მივიტანათ ვიწრო ლულის პირთან, დავინახავთ, რომ რალაც აინთება (ეს რალაც სანათი გაზია).

სანათი გაზი უფერულია, მყარლის სუნისა, რვაჯერ უფრო სუბუქი, ვიდრე ჰაერი. რადგან ჰაერზე უფრო სუბუქია, ამის გამო უფრო ხშირად ხმარობენ საფრენ ბურთების გასავსებად. სანათი გაზი იმდენად საკირო არის დიდ ქალაქებისათვის, რომ იმის მოსაპოვებლად ხშირად აშენებენ განსაკუთრებულ ქარხნებს. ქარხნებში ქვა-ნახშირს სწვავენ დიდრონ რკინის ქვაბებში, ქვაბებიდან გაზი გაჰყავთ წყლიან მილებში, მილებში კუპრი ცივდება და ეშვება ძირს, სანათი გაზი-კი თავისებურ მილებით მიჰყავთ ქალაქის სხვა-და-სხვა ნაწილში.

ქვა-ნახშირის კუპრი და კოკსი დიდად სასარგებლოა ადამიანისათვის: კუპრიდან აღულებენ ბენზინს, ვაზელინს, ნაფტალინს, პარაფინს, კარბოლის სიმყავეს და სხვ. კოკსით ათბობენ სახლებს, ქარხნებს, გემებს და სხვ. კოკსი კიდევ სჯობია ქვა-ნახშირს, რადგან იწვის უბოლოოდ და იძლევა კარგ ცეცხლს.

ქვა-ნახშირის კუპრს ჰგავს ნავთი. იმას ყველა თქვენგანი იცნობს; ჩვენში ახლა ძვირია იმისთანა მიყრუებული ადგილები, სადაც სახლის გასანათებლად არ ხმარობდნენ ნავთს. ნავთი ძალიან ბევრია ბაქოში, ბოლოს დროს ბევრი აღმოაჩინეს სხვაგანაც: გურიაში, კახეთში.

რა არის ნავთი და როგორ გაჩნდა? ეს შემდეგ იყოს.

ფუტკარი და მისი ცხოვრება.

წერილი მათე.

(უძლენი ბუტკუნელი გოგი ვარლამიძის-ძეს კიკინაძეს).

(შემდეგი)

მე სულ სწავარ, სულ სწავა მუშა,
და სწავა გვარად მოღვაწეო:
მეცის მუშას შეძახიან,
არ ვარ მარცო სამიწეო. აკაკი.

ფუტკარების მტრები და ავადმყოფობა.

გონი, არ იქნება ურიგო, გავაცნო ჩემს პატარა მეგობრებს ფუტკრის მტრები. „ღეთისგან გაჩენილს ყოველ სულიერ, ოთხ ფეხს, თუ ორ ფეხს, სუსტსა თუ ძლიერს,“ ყველას ჰყავს თავისი დაუძინებელი მტერი. ცხოვრება ბრძოლაა და ამ ბრძოლაში ერთი მეორეს ყლიპავს, ერთი მეორეს ანადგურებს; ძლიერი

სუსტს სწავრავს, სუსტი კიდევ იმაზე ბეჩავს და ამ რიგად ერთი ისე არაოდეს არ ძღება, თუ მეორეს სიციცხლე არ მოუსპო. ამ მხრივ ყველაზედ უმანკო არის ფუტკარი. არა-

ნისრაფერს არ ვნებს; მის გაძღომას არ სკრდებოდა და ვინაშნაა, არავესა და, არამც თუ ჰვნებს, ჰირ-იქით, კიდევ ასარგებლეს, როგორც შემდეგის საუბრიდან გაიგებთ. ამისთვის არის, რომ ხალხი ფუტკარს ღვთის მწერს ეძახის, მაგრამ ცხოვრების მეჯლისი ისეთი რამ არის, რომ ამ ღვთის ბუზებსაც კი შეაძლებს ხოლმე, — ასეთია გამწვავებულის სიმშვილის ძლევამოსილება. ხომ ყოველად უწყინარი და უვნებელია ფუტკარი, მაგრამ როცა მთელი ოჯახი სიმშვილს განიცდის და მოელის გაქრობა, მაშინ ეს ღვთის ბუზებიც არ ჰზოგვენ თავიანთ მოძმეს, მეორე საზოგადოების წევრებს, გასაძარცვად და გასაქრობად — მშვიერი მადლარს დაერევა და ართმევს შენახულს თავლს. რასაკვირველია, ეს არ არის კარგი, მაგრამ ასეთია სიმშვილის კანონი.

ფუტკარმა რომ ფუტკარს უმტროს, გაცარცვოს და ერთმანეთი ამოკლიტონ, ეს ძრიელ იშვიათი მოვლენაა. ამით ის მინდა მოგახსენოთ, რომ ფუტკარი ფუტკარისთვის ისე საშიში არ არის, როგორც ზოგიერთი ადამიანი საშიშარი ფუტკარისათვის.

ყველაზე საშიშარი მტერი ფუტკარისათვის არის ადამიანი. საზოგადოდ, ის მტერია საშიში, რომელიც შენზე მეტად შეიარაღებულია ყველაფრით, როგორც ძალ-ღონით, ისე ქვე-მოხერხებით. ადამიანს ძლიერ უყვარს ფუტკარის ნაშრომით სარგებლობა, მაგრამ ყოველთვის იმას არ დადივს, ნაშრომის წილი მშრომელ-პატრონსაც ვარგუნო, იმასაც დაუტოვო თავისი მონაგარიო. არა, ის სარგებლობს თავის ღონით, თავის იარაღით და, თვით ძლიერი, სწავრავს სუსტს, ანადგურებს და სავსებით ითვისებს სუსტის ნაოფლარს. სწორედ ასე იქცევა ზოგიერთი უსამართლო ადამიანი ფუტკარის შესახებ. თუ კი სადმე ნაბა თაფლიანი სკა, ფუტკარს სავსებით ანადგურებს, მისი ნაშრომი სავსებით მიაქვს. ასე ექ-

ცევიან არამც თუ გარეულ, ტყის ფუტკარს, რომელსაც დასაწყისად ფულუროიან ხეშია დაბუდებული, არამედ შინაურსაც. ზეენდა სამწუხაროდ, არის საქართველოში დღესაც ისეთი ველური კუთხე, სადაც, თუ სურთ თაფლი გამოართვან ფუტკარს, საესებით ანადგურებენ, ან წყალში ჰყრიან, ან და ცეცხლში ჩაუძახებენ ხოლმე. ეს ბარბაროსობაც არის და გაუნათლებლობაც. განა სამწუხარო არ იქნება დახუნზლული ბლის ხე მისთვის მოვკრათ, რომ ზედ გასვლა და დაკრეფა შეგვეზაროს? დიდაც რომ სამწუხაროა, მაგრამ საბედნიეროდ, სწავლა-მეცნიერება სპობს ასეთ ველურ საშუალებას ფუტკრის სარგებლობისას.

გარდა ადამიანისა, ფუტკრებს მტრობს სხვა და სხვა ნადირი ფრინველი და მწერი.

ნადირთა შორის ფუტკრის დაუძინებელი მტერი ბიძია დათუნაა. დათვი დიდი მოსიყვარულეა თაფლისა და, თუ სადმე სკა შეაგულა, მანამდე არ მოისვენებს, სანამ თაფლს არ მიადგება. თაფლზე უარს არ მოგახსენებს არც მანჯი და არც კვერნა, მაგრამ ესენი, პირველთან შედარებით, ძრიელ სუსტი მტრები არიან. თავსაც უყვარს თაფლისა და ფიქის შეხრამუნება. ძღარბიც მიირთმევს ცოცხალ-ცოცხალ ფუტკრებს, ძირს თუ მოასწრო, ბალახზე დამჯდარს.

ფრინველთა შორის დიდ და საგრძნობელ ზარალს იძლევა ერთი პატარა ფრინველი, რომელსაც სხვა და სხვა სახელს ეძახიან. ზოგი ეძახის გვირილას, ზოგი მელელღვიას, ზოგი კვირკვილს და სხვა. ეს ბატონ-კაცი ფრენის დროს იჭერს მუშა ფუტკრებს და ყოველ დღე ასობით ჰყლაპავს. ისეთი საშიშარი მტერია ფუტკრისა, რომ რუსები ფუტკრის ყლაპიას ეძახიან (пчеложедъ, шурка.)

დაეოც მტერია ფუტკრისა. ეს კაი კაცი ერთ გაძლომასაც არ სჯერდება. როცა კი თავის მხვერპლს ხელში ჩაიგდებს, საგზლადაც ინახავს, სამერმისოდაც ჰზრუნავს. დ. იჭერს

და მწვეტიან ეკალზე წამოაგებს, უფრო შეინახებათ.

კიდევ ჩამოვთვლით ფუტკრის რამდენსამე მტერ ფრინველს: მინდვრის ბალახებში მოსეირნე გრძელ ფეხება ყარყატი, სხვა და სხვა ჯიშის ტყის მცველი: კოდალა (ხე-კაკუნა), ბოლო ქანქარა (გურულად შაბზაკუნა), ბელურა, მერცხალი, თავ-შავა, მეკირია, ყელწითელა, კირკიტა (მემატლია, ან ცუდ-ქორა), ასე წარმოიდგინეთ, შინაური ქათამიც-კი.

მწერთა შორის საშიში მტერია ერთგვარი კრაზანა—რუსები ფუტკრის მგელს უწოდებენ. ფრენის დროს იჭერს და წელში სწყვეტს, ბაზი (დიდი ყვითელი კრაზანა.)

მექსელია ობობაც მოსისხლე მტერია ფუტკრისა. ეს მუხანათი ჯერ თავის ქსელში აფარბხალებს და, როცა არაქათი გამოეცლება, მერე სისხლსა სწოვს; ძრიელ საფრთხილო მტერია ფუტკრისა ერთგვარი პატარა პეპელი-ჩრჩილი. ეს პეპელი შეძვრება სკაში, სდებს აუარებელ კვერცხებს, კვერცხებიდან იჩიკებიან თეთრი გაუმადლარი სანთლის მკამელი მატლები.—~~ეს~~ დროზე მეფუტკრე არ მიეშველა და სკა არ გასწმინდა. ფუტკარი იძულებულია სახლ-კარი მიატოვოს.

გარდა ამისა, ფუტკრებს ჰყავთ საკუთარი პარაზიტიც (ტილი), მაგრამ ეს იმდენად საშიში არ არის.

გარდა მტრებისა, ფუტკრებს ანადგურებს სხვა და სხვა ავადმყოფობაც. ყველაზე საშიშარი ავადმყოფობა, გადამდები და, არამც თუ ერთ-ს ოჯახობის გამქრობი, არამედ მთელის მხრის ფუტკრის გამელეტი ავადმყოფობა არის **სიმყაყე** (ანუ სიღამპლე).

სიმყაყე პირველად უჩნდება პატარა მატლებს, ჰკლავს და არინდებს, ფიქას აშავებს და ისეთი არა სასიამოვნო სუნის უდის, რომ ნაზის გრძნობის პატრონი სკაში შესვლის დროსვე გაიგებს. ასეთ ავადმყოფ სკას დროზე უნდა მოშორება, თორემ ავადმყოფობა სხვებსაც დაერევა. ეს ისეთი სა-

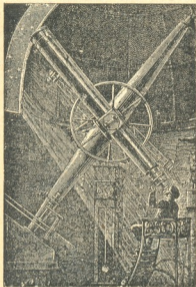
შიშია ფუტკრისათვის, როგორც კირი, ხოლერა აღამიანთათვის. სხვა ავადმყოფობათა შორის ფუტკარს ემართება ხანდახან ფალარათიც, მაგრამ ეს იმდენად მავნებელი არ არის, როგორც სიპყაყე.

ასე, ჩემო მეგობრებო, ჩვენ დავასრულეთ ფუტკარზე საუბარი. შემდეგ საუბარში განვიხილოთ, თუ რა სარგებლობას გვაძლევს ჩვენი საყვარელი ფუტკარი.

აპ. წულაძე.

(შემდეგი იქნება)

ასტრონომი იყურება ტელესკოპში.

შარპი და სთოვილი პარსკულაბში.

(დასასრული)

ღედა მიწისა და მთვარის შემდეგ, მზესთან უახლოესი მარსია. ეს პლანეტა პატარა მოწითალო ვარსკვლავს წარმოადგენს, რომელიც ჩვენს დედა მიწაზე ბევრად უფრო პატარაა. მარსი ისეთი გრძელის გზით უვლის მზეს გარშემო, რომ მის შემოვლას ექვსას სამოცდა ექვსი დღე უნდება. ასე რომ მარსის ერთი წელიწადი თითქმის ჩვენებურ ორ წელს უდრის. თავის დიამეტრს (ღერძს)

მარსი ვენერასავით ოცდა ოთხ საათში უვლის, მაშასადამე, დღე და ღამე იქ და ჩვენში ერთი და იგივე ყოფილა.

მეცნიერებმა შეამჩნიეს მარსზე ბევრი სხვა და სხვა ფეროვანი დალი, რომელშიაც ძლიერ აშკარად მოწითალო მოშავო და თეთრი სჩანს. ამტკიცებენ, ვითომც მოწითალო და მოშავო დალები მიწაო, თეთრი დალები კი თოვლი და ყინულიო. ასეთი დასკვნა იმიტომ დაებადათ მეცნიერებს, რომ მარსის თეთრი დალები ჩვენის დედამიწის ძლიერ ცივ ქვეყნების პირდაპირ სჩანან. ეს დალები ხან იზრდებიან და ხან კი კლებულობენ. ამასთანავე შეამჩნიეს, რომ ეს დაღე-

ბი მხოლოდ მზის პირდაპირ კლებულობენ; აქედან გამომდინარე რებმა შემდეგი დასკვნებს: თეთრი დაღები მარსზე თოვლს და ყინვას წარმოადგენს, რომლებიც გაზაფხულობით, მზის შუქის მოქმედების გამო, დნება და, რასაკვირველია, ამასთანავე მისი სიდიდეც კლებულობს. მარსი ძლიერ შორსაა მზიდან, ამისათვის იქ უფრო ბნელა და ცივა, ვიდრე ჩვენს დედამიწაზე.

რამე სასწაულის ძალით, რომ მარსზე მოვხვდებოდეთ, მაშინვე თავს ძლიერ მსუბუქად ვიგრძნობდით; მარსის მთებზე ასვლის დროს ძლიერ მცირე დაღლას ვიგრძნობდით. ერთი ჩვენი გირვანქა მარსზე ნახევარ გირვანქას უდრის, მაშასადამე, ამ პლანეტაზე ყველაფერი ორჯერ უფრო მსუბუქია. რატომ არის ეს ასე და რისგან წარმოდგება?

ავილოთ წყლით სავსე ღრმა თევში (წყალი ნაპირებზე უნდა გადადიოდეს) და ძლიერ ფრთხილად შიგ ერთი დიდი და ერთი პატარა პრობკა ჩავდეთ. ამასთანავე ოთახში დიდი სიჩქარე უნდა იყოს; კარგი იქნება, თუ თევშს ქიქის სახურს დაეახურავთ (წყალი რომ არ გაინძრეს) და ჩვენ თვითონკი ცოტა გვერდზე დავსხდებით. თქვენს წინ შემდეგი სურათია: ღრმა წყლით სავსე თევში, წყლის სივრცეზე არავითარი მოძრაობაა; პრობკები ერთი მეორისაგან შორს არიან. მაგრამ უცებ, რამდენისამე ხნის შემდეგ, პატარა პრობკა დაიძრა, მიცურდა დიდთან და იმას მიეკედლა.

რამდენჯერაც გინდათ გააშორეთ პრობკები, დაამშვიდეთ წყალი, მაგრამ ყოველთვის ერთი და იგივე შედეგი იქნება: პატარა პრობკა დიდს მიეკედლება. რა არის ის ძალა, რომელიც პატარა პრობკას დიდისაკენ იზიდავს და ყველგან არის ესეთი ძალა? მეცნიერები ამტკიცებენ და კიდევ დაამტკიცეს, რომ ესეთი ძალა ყველგანაა: ჩვენს დედა მიწაზე, პლანეტებზედ, — ერთის სიტყვით, მთელს ქვეყანაზედ. ამ ძალას მიმზიდველობის ძალას ეძახიან. ამ ძალას, როგორც აქ, ისე ცაზედა, ყველაფერი ექვემდებარება, მხოლოდ ამას ჩვენ

ვერ ვამჩნევთ. ავისროლოთ ჰაერში ქვა; ქვა ჩნდება მხოლოდ წამოვია, რადგან მიწა იზიდავს თავისაკენ. ეს ძალა რომ არ სუფევდეს, ვერავითარ სიმძიმეს ვერ ვიგრძნობდით.

მართალია, ეს ძალა ყველა პლანეტაზე არსებობს, მაგრამ ყველაზე ერთისა და იმავე ძალით არ მოქმედობს. მზეზე ეს ძალა ისეთი ძლიერია, რომ იქ ჩვენ ვერც ხელისა და ვერც ფეხის განძრევას ვერ შევძლებდით. მერკურზე ეს ძალა ორჯერ უფრო ნაკლებია, ვიდრე მზეზე; ვენერასა და ჩვენს დედამიწაზე ერთი და იგივეა. მარსზე-კი, ჩვენს დედამიწასთან შედარებით, ორჯერ უფრო ნაკლებია. ამისათვის არის, რომ ჩვენი ერთი გირვანქა მარსის ნახევარ გირვანქას უდრის. ძველ დროში ფიქრობდნენ, რომ, მარსის შემდეგ, მზესთან უახლოესი პლანეტა იუპიტერია; მაგრამ ახლა აღმოჩნდა, რომ, მარსის შემდეგ, დად მანძილზე, სამასზე მეტი პატარა პლანეტები მოძრაობენ, რომელთაც ასტეროიდებს ეძახიან. ეს პლანეტები უხილავია უიარაღო თვალისათვის; ამისათვის ძველ დროში ვერც იცნობდნენ. ამ პატარა პლანეტების შემდეგ, მზიდან ძლიერ შორს მოძრაობს უდიდესი პლანეტა იუპიტერი. ეს პლანეტა ყვითელ ვარსკვლავს წარმოადგენს, რომელიც ათას სამას ოცდაათჯერ მეტია ჩვენს დედამიწაზე. იუპიტერი მზის შემოვლას თორმეტ ჩვენებურ წელს უნდება; თავის დიამეტრს (ღერძს) კი ექვს საათში და ორმოცდა თხუთმეტ წამში უვლის; მაშასადამე, დღე იქ თითქმის ორჯერ უფრო ნაკლებია ჩვენსაზე.

რადგან იუპიტერი ძლიერ მალე უვლის თავის ღერძს, ამისათვის ჩვენ ღამე შეგვიძლია დავინახოთ მასზე დღეც და ღამეც.

იუპიტერი სხვა ზემოდ აწერილ პლანეტებივით ჰაერით არის შემოხვეული, მაგრამ არ არის ისეთი მაგარი, როგორც ჩვენი დედამიწა. იუპიტერი მზიდან ჩვენზე შორსაა, ამისათვის უფრო ნაკლებად თბება მზის სხივებით. სინათლე იქ ოცდა შვიდჯერ უფრო ნაკლებია, ვიდრე აქ. სამაგიეროდ

მიმზიდველობის ძალი ამ პლანეტაზე ორ ნახევარჯერ მეტია, ვიდრე ჩვენს დედამიწაზედ. ასე რომ ჩვენი ერთი გირვანქა იუპიტერის ორ გირვანქა ნახევარს უდრის. ეს პლანეტა ისე ტრიალებს მზის გარშემო, რომ იქ არ არის წელიწადთა დრონი, ერთს მის ნახევარზე მუდმივი. ზამთარია, მეორეზე კი გაზაფხული.

ჩვენის დედამიწის გარშემო მხოლოდ ერთი მთვარე ტრიალებს, იუპიტერის გარშემო კი—ოთხი.

უკანასკნელი პლანეტა, რომელსაც ჩვენი წინაპარნი იცნობდნენ და რომლის დანახვა ჩვენც შეგვიძლია უიარაღო თვალით, **სატურნია**. სატურნი მზეს გარშემო ოცდა ათ წელში უვლის, თავის დიამეტრს (ღერძს) კი ათ საათ ნახევარში; მაშასადამე, ამ პლანეტის წელიწადი ოცდა ათჯერ მეტია ჩვენსაზე, დღე და ღამე კი თითქმის ორჯერ ნაკლებია. სატურნი ისე შორს არის მზიდან, რომ ასჯერ უფრო ნაკლებ ნათდება და ფბება, ვიდრე ჩვენი დედამიწა. ის ჩვენ დედამიწასავით ~~ყოველ~~ მზივ ჰაერში არის გახვეული; ჰაერში კი ღრუბლებია, რომელთაც ჩვენ თეთრ ვიწრო ზოლებად ვხედავთ.

მიმზიდველობის ძალი სატურნზე ერთ გვარი არ არის, მოცივო ადგილებში ჩვენი გირვანქა—გირვანქა ნახევარს უდრის, უფრო თბილში კი—სამ მეოთხედ გირვანქას. ამის გარშემო რვა მთვარე მოძრაობს. ეს კიდევ არაფერი. საკვირველი ის არის, რომ სატურნის გარშემო რალაც წრეა, რომელიც რამდენისამე სულ სხვა და სხვა გვარ წრეებისაგან შესდგება. ეს წრე მხოლოდ ამას წინად აღმოაჩინეს. ამ წრეს რომ სატურნიდან დავაკვირდეთ, ცისარტყელას მოგვაგონებს, მხოლოდ ქვემო ნაწილი მოზნელო ეკმნება, ნაპირები კი—უფრო ბრწყინვალე.

ოთხმოცის წლის წინად მეცნიერებმა კიდევ ერთი პლანეტა აღმოაჩინეს, რომელსაც **ურანი** უწოდეს. ურანი მზეს ოთხმოცდა ოთხ წელში უვლის გარშემო. რასაკვირველია,

ეს პლანეტა უფრო ნაკლებადაც თბება და ნათდება, როგორც მახლობელ პლანეტებზე. ურანი ოთხასჯერ უფრო ნაკლებ თბება და ნათდება ჩვენს დედამიწაზე.

უკანასკნელი პლანეტა 1), რომელიც ჩვენ ვიცით, ნებტუნია. ეს პლანეტა რვაჯერ უფრო დიდია, ვიდრე ჩვენი დედამიწა, მაგრამ ისეთი გრძელის გზით უვლის მზეს, რომ მის შემოვლას ას სამოცდა ოთხჯერეზურ წელს უნდება.

ურანი და ნებტუნი ჩვენგან ძლიერ შორს არიან და ამისათვის მათ კარგად ვერ ვიხილავთ...

ახლა, მკითხველო, უნდა გაგაცნო, თუ როგორ აღმოაჩინეს ნებტუნი. საფრანგეთის ერთმა მსწავლულმა, სახელად **ლევერიემ**, ვარსკვლავების შესწავლის დროს, შეამჩნია, რომ პლანეტა ურანი ხანდისხან ვითომ და თავის ძველებურს გზას უხვევდა ხოლმე. ბევრს ეცადნენ მსწავლულნი, რომ ეგებ როგორმე ამის მიზეზი აღმოეჩინათ, მაგრამ სულ ამაოდ... ბოლოს, ლევერიემ ძლიერ ბეჯითად, დაწვრილებით იწყო პლანეტების გზების გამოკვლევა და შემდეგ ასეთ დასკვნამდის მიაღწია: თუ მიზიდულობის ძალა მთელს ქვეყანაზე, განსაკუთრებით-კი ცის სივრცეში, ერთი და იგივეა, ალბად, კიდევ არის ისეთი პლანეტა, რომელიც ურანს მის ძველებურ გზიდან ახვევინებს; ფიქრობდა ასე ლევერიე და თავის თავს დაეკითხა მაშასადამე, თუ არსებობს ასეთი პლანეტა, სად უნდა იმყოფებოდეს და როგორის სიდიდისა უნდა იყოსო. და, აი, ლევერიემაც დიდის დაბეჯითებით იწყო ამის პასუხის კვლევა, და, როგორც, 1846 წელს, მარიობისთვეში თავისი გამოკვლევა დაასრულა, მსწავლულებს შემდეგი შეატყობინა. ამა და ამ დღეს, ამა და ამ საათში, ამა და ამ ალაგს ცის სივრცეზე გამოჩნდება აქამდის უხილავი და უცნობი პლანეტაო.

და მართლაც, დანიშნულ დროსა და ადგილზე, ერთმა ბერლინელმა 2) მსწავლულმა ახალი პლანეტა დაინახა. ეს პლანეტა ნებტუნი იყო...

1) ამას წინად აღმოაჩინეს კიდევ ერთი პლანეტა ველკანი, რომელსაც ჩვენ ჯერ კარგად ვერ ვიხილავთ. მთ. შენ.

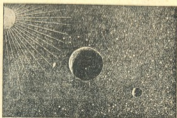
2) ბერლინი—გერმანიის შვერთებულ სახელმწიფოების დედა-ქალაქია. მთ. შენ.

ყველა პლანეტა თავის-თავად ბნელია. ანათებენ თბებიან მზის წყალობით. ყველანი მზის გარშემო ტრიალებენ სხვა-და-სხვა გზით, რომელიც წრეს ჰგავს. ეს გზა იმდენად უფრო დიდია, რამდენად პლანეტა მზიდან უფრო შორსაა. ზოგიერთი პლანეტათაგანი მარტოდ-მარტო მოგზაურობს, ზოგს-კი თანამოგზაური, ე. ი. მთვარე, ჰყავს; მაგრამ ყველა პლანეტას ერთი და იგივე თანამოგზაურთა რიცხვი კი არა ჰყავს; მაგ., ჩვენს დედამიწას თან ერთი მთვარე ახლავს; სხვებს-კი უფრო მეტი, მაგ., იუპიტერს ჰყავს ოთხი, სატურნს—რვა; ამას გარდა, სატურნს თავის გარშემო წრე აქვს შემორტყმული, რასაც სხვა პლანეტებს ვერ ვამჩნევთ.

მზე და მისთან ერთად ყველა პლანეტა მზის სისტემას შეადგენენ, ე. ი. პლანეტების წყობილობას, რომელიც მზესთან მიზიდულობის ძალით არის შეკავშირებული, შესაბამებული. შუაში ბრწყინავი, დიდი მნათობი მზეა, მის ახლო მერკურია, შემდეგ ვენერაა, მერმე რიგ-რიგად მიჰყვება: დედამიწა მთვარით, მარსი, შემდეგ ასტეროიდები, იუპიტერი, სატურნი, ურანი და ბულოს ნეპტუნი.

ყველა ეს პლანეტა ცის სივრცეში მოძრაობს დიდის სიჩქარით, წყობისად, ისე რომ, ერთს იოტაზედაც არ გადუხვევენ თავის წინდაწინ აღნიშნულ და ბუნების ძალით გამტკიცებულ გზას.

ვასო ლამბაშიძე.

გ ა მ რ ც ა ნ ა

(წარმოდგენილი აბელიშვილის მიერ)

შეესა ზიწას დაუფენენ,
 მწუანედ ამოუვა ძირი;
 შტო მრავალი გაიზრდება,
 ფოთოლი აქვს მეტად ხშირი;
 მწუანე-მკუხე ბევრი იცის,
 საკმელია მეტად გრილი.

გომგრაფიული ამოცანა

მოცემულია შემდეგი სიტყვები:

1. საგუბერნიო ქალაქი საქართველოსი—ნ ასოსგან.
2. ქალაქი შავი ზღვის ნაპირას—ნ ასოსგან.
3. მდინარე იმერეთში—ნ ასოსგან.
4. მდინარე კახეთისა— 4 ასოსგან.

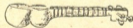
ამ სიტყვების პირველ ასოებისგან შეადგინეთ სამაზრო ქალაქი ტფილისის გუბერნიისა.

რ კ ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი კარბელაშვილის მიერ)

გაგ
იი

შნი 1 | 12

ცნო

” ს ”

”

თ

, თ ”

ს ”

უ

”

თ

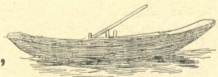

”

ს ”

ს ”

, ს

თქვენი

" 8 "

 ქალაქი
 ქუთაისის
 გუბერ-
 ნიისა

82-6 №-ში მოთავსებულ რეზუსის და შარადის აღსნა:

- 1.—შარადის აღსნა: კაბალი.
- 2.—რეზუსის: ბენიამ¹⁾ სთქვა: თხა არა ვარ,
 გაზაფხულზე გავიკრიკო;
 ეს ქვეყანა მისთვის მინდა,
 გავიცინო გავიღრიკო.

¹⁾ ბენია—ერეკლე მეფის ბუმარა იყო.

ნაკადულის რედაქციაში და წ.-კ. საზ.

მაღაზიაში იუიდება შემდეგი წიგნები:

ზლაკრები, ვილჰელმ და იაკობ გრიმისა, ნაკადულის რედაქციის გამოცემა, ფასი . . . 30 კ.

სომის თავგადასავალი, თხზულება, მარკ-ტვენისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქციისა, ფასი 50 კ.

რას ვიხიებოვს მუხარნი. თხზულება აკენარიუსისა, გამოცემა ნაკადულის რედაქციისა, ფასი 20 კ.

მიიღება ხელის მოწერა

1910 წლის იანვრიდან 1911 წლის იანვრამდე.

საუმაწვილო სურბთებიანი ჟურნალი

ნ ა კ ა დ უ ლ ი

წელიწადი მთავარი

წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24

წიგნი ჟურნალი „ნაკადუ-ლი“ მცირე წლოვანთათვის

12

წიგნი ჟურნალი „ნაკადული“ მოზრდილთათვის.

ვარდა ამისა 1910 წლის ხელის-მომწერლებს პრემიად მიეცემათ:

I. დედამიწა და კუდიანი ვარსკვლავი, — ზღაპარი კვადდისა კვების სურათით. — II. მარჯნები, — ზღაპარი კვადდისა ოთხი სურათით.

III. თორმეტი და, — ზღაპარი კვადდისა ერთი სურათით. — IV. მართული მხატვრული ასოები კუბიკებზე.

ჟურნალს შევამძღვანელობს ს უწყევს სჯანჯებოდ არჩეულა სარედაქციო კომისია.

ფასი ჟურნალისა: წლიურად ხუთი მანეთი. ნახევარის წლით სამი მან.

სამხლევარ გარეჯ: წლიურად შვიდი მანეთი. ნახევარ წლით ოთხი მან.

მცირე წლოვანთათვის 24 წიგნი სამი მან. — მოზრდილთათვის 12 წიგნი სამი მან. — ხელის-მოწერა შეიძლება წლიურად და ნახევარი წლით. ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილად.

ხელის მოწერა მიიღება:

1) „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპ., ზუბალოვის სახ., № 8, ყოველ-ღღე 9—2 საათ., სამშაბათობით საღამოთიც.

2) წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქუჩა, სახლი თავად-ახნაურობისა.

ნაკადულის რედაქცია სთხოვს ხელის-მომწერნი:

ვისაც ჟურნალის ნომრები დააკლდება, მიმართონ აგენტს ანუ რედაქციას, არა უგვიანეს ერთი თვისა.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე

გამომცემელი: თავ. პ. ი. თუმანიშვილი.